

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Κυριότερες δράσεις της UNESCO ως προς τη διάδοση των βασικών αρχών προστασίας της πολιτιστικής-κληρονομιάς.

Οι κοινωνικοοικονομικές-πολιτιστικές εξελίξεις και γεωπολιτικές ανακατατάξεις, που σηματοδότησε το τέλος του 2ου παγκοσμίου πολέμου, ωρίμασαν την ιδέα ανάληψης συστηματικής και συντονισμένης δράσης από την πλευρά Διεθνών Διακυβερνητικών Οργανισμών, για τη συλλογική-διαχείριση και αντιμετώπιση των πολυσύνθετων-δυσεπίλυτων προβλημάτων σε θέματα πολιτισμού, καθώς έγινε σταδιακά αντιληπτό ότι υπάρχει συλλογική ευθύνη των ανθρώπων για τη διάσωση της πολιτιστικής-κληρονομιάς στις επερχόμενες γενεές (Κύρκος, 2008, σ.2; Τροβά, 2003, σ.183-185).

Από το 1945 η Unesco, συνιστώντας τον εκπαιδευτικό-επιστημονικό-πολιτιστικό οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και λειτουργώντας ως εργαστήριο ιδεών, διαμορφωτής προτύπων, ρυθμιστής της τήρησης των διεθνών συμφωνιών, μέσο διάχυσης πληροφοριών-γνώσης, καταλύτης για τη διεθνή συνεργασία και συνδράμοντας τα κράτη-μέλη, στην θεσμική θωράκιση της εθνικής τους νομοθεσίας, μέσα από την εκπαίδευση, τις επιστήμες και τον πολιτισμό, στοχεύει στην διασφάλιση του οικουμενικού σεβασμού της δικαιοσύνης-νομιμότητας, καθώς και των ανθρωπίνων-θεμελιωδών-ελευθεριών-δικαιωμάτων, για την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας (Huxley, 1946, σ.5-6; Κόνσολα, 2006, σ.123; Stenou, 2004, σ.5-6; Unesco, 2011a,σ.5; Unesco, 2011b,σ.5; Unesco, 2014; Unesco, 2002b, σ.7-8). Στη πολύπλευρη-διαχρονική δράση του οργανισμού, ο πολιτισμός συνιστά το εφαλτήριο για την οικοδόμηση του πνεύματος της ειρήνης στους ανθρώπους. Η πολιτιστική πολιτική της Unesco, βασιζόμενη στο σεβασμό της πολιτιστικής ταυτότητας κάθε κοινωνίας, καθώς και στην ενίσχυση των ανταλλαγών ανάμεσα στους πολιτισμούς, μέσω της σύγκλησης διεθνών διασκέψεων και της κανονιστικής και επιχειρησιακής της δράσης (οι Διακηρύξεις δίνουν κατευθύνσεις, ως προς τη χάραξη πολιτιστικών-πολιτικών, ενώ οι Διεθνείς-συμβάσεις έχουν δεσμευτική ισχύ για τα κράτη-μέλη που τις επικυρώνουν), επικεντρώνεται στη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλες τις διαστάσεις, στην ενθάρρυνση των πολιτιστικών εκφράσεων, στη προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας του

σύγχρονου πολιτισμού και της κοινωνικής συνοχής, καθώς και στη σύγχρονη-πολιτιστική-δημιουργία (Αθανασοπούλου, 2002, σ.154-157; Κόνσολα, 2006, σ.125-126, 129; Unesco, 2005, σ.2; Unesco, 2002a, σ.62-64; Unesco, 2006, σ .1; Stenou, 2004, σ.5). Ωστόσο στη διαχρονική δραστηριότητα του οργανισμού, οι θεμελιώδεις-προσεγγίσεις και άξονες-δράσης του, πέρασαν διαδοχικές φάσεις επαναπροσδιορισμού, που προσαρμόζονταν κάθε φορά στις μεταβολές των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών-δεδομένων του παγκόσμιου γίνεσθαι (Κόνσολα, 2006, σ.125; Stenou, 2004, σ.3-17), μέχρις ότου να αρχίζει να διαφαίνεται έντονα ο καθοριστικός ρόλος της πολυσύνθετης διάστασης του πολιτισμού, στη κοινωνικοοικονομική βιώσιμη-ανάπτυξη και ευημερία (Brundland, 1987, σ.5-9; UN, 1992, σ.5; UN, 1996, σ.12-16; Unesco, 1982, σ.1-6; Κόνσολα, 2006, σ.127; Πασχα-λίδης, 2002, σ.227, 230-231; Unesco, 2014a).

Η πρώτη μεταπολεμική-συστηματική-προσπάθεια ειδικότερης προστασίας των πολιτιστικών αγαθών, οδήγησε το 1954 στη σύνταξη της Σύμβασης της Χάγης «Περί προστασίας των πολιτιστικών αγαθών εν περιπτώσει ενόπλου συρράξεως» και τον Εκτελεστικό Κανονισμό της, ο οποίος συνοδεύτηκε από ένα Πρωτόκολλο. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα κράτη δεσμεύονται να προστατεύουν τα «κινητά και ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά κάθε λαού» (μνημεία αρχιτεκτονικής-τέχνης-ιστορίας/αρχαιολογικές τοποθεσίες/μουσεία, κα) σε περίπτωση πολέμου, αποφεύγοντας να τα καθιστούν στόχους κατά τη διάρκεια της σύρραξης, καθώς και να μην παρεμβαίνουν στην πολιτιστική κληρονομιά κατεχομένων εδαφών. Μολονότι με τη σύμβαση για πρώτη φορά τα πολιτιστικά αγαθά νοούνται ως το σύνολο της πολιτισμικής κληρονομιάς, ο μη σαφής καθορισμός αυτής της εξαίρεσης (ορίζεται ότι δύνανται να αποτελέσουν στόχο επίθεσης «μόνο σε περίπτωση επιτακτικής στρατιωτικής ανάγκης») και δεδομένου ότι αποδείχτηκε ανεφάρμοστη στη πορεία, το 1999 κρίθηκε αναγκαία η υιοθέτηση ενός Δεύτερου Πρωτοκόλλου, για τη θέσπιση ενός *ενισχυμένου συστήματος προστασίας* για τα πολιτιστικά αγαθά. Η σε περίοδο ειρήνης έννοια της «διαφύλαξης» αναφέρεται στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από τα κράτη μέλη (δημιουργία καταλόγων της κινητής-ακίνητης πολιτιστικής-κληρονομιάς, σήμανση ορισμένων κτιρίων-μνημείων με το ειδικό σήμα της Σύμβασης, ευρεία διάδοση των διατάξεων της, κα). Σημαντική ρύθμιση αποτελεί η ποινική δίωξη των πράξεων που στρέφονται εναντίον πολιτιστικών αγαθών, καθώς και η υποχρέωση λήψης νομοθετικών-μέτρων, για την εγκαθίδρυση δικαιοδοσίας των Μερών επί των αδικημάτων (Βουδούρη & Στρατή, 1999, σ.20-21; Γιαρένης, 2005,σ.9-13; Κόνσολα ,2006, σ.130; Κύρκος, 2008,σ.5; Μυλωνόπουλος,2006, σ.564; Ν.1114/ 1981, σ.53-54; Schipper & Frank, 2013, σ.19-22; Unesco, 1999, σ.2-16)

Το 1970, υιοθετείται η Σύμβαση για τα Μέσα απαγόρευσης-παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής-εξαγωγής και μεταβίβασης κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών, καθορίζοντας ένα στενό νομικό-πλαίσιο δράσης των εμπλεκόμενων μερών, προκειμένου να καταπολεμηθεί η παράνομη-εξαγωγή και το εμπόριο πολιτιστικών αγαθών. Μολονότι δεν θεσπίζεται ένα ενιαίο πλαίσιο για τα εθνικά δίκαια των

συμβαλλόντων κρατών, οι κανόνες της σύμβασης προβλέπουν την έκδοση ειδικού πιστοποιητικού τόσο στην εξαγωγή, όσο και στην εισαγωγή των πολιτιστικών αγαθών, προκειμένου να αποτραπεί η παράνομη μετακίνηση (*Σύσταση υπηρεσιών προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, έλεγχος εισαγωγών-εξαγωγών πολιτιστικών-αγαθών, μέτρα για κατάσχεση αλλά και απόδοση στο κράτος προέλευσης των παράνομα εξαγόμενων πολιτιστικών αγαθών*) (Κύρκος, 2008, σ.1; Unesco, 1970, σ.2-21)

Ορόσημο στην κανονιστική δράση του οργανισμού αποτελεί η Σύμβαση του 1972 για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Θέτοντας στις άμεσες προτεραιότητες της, την προστασία των φυσικών-πολιτιστικών αγαθών και αναγνωρίζοντας την αλληλεξάρτηση ανθρώπου-φύσης, καθώς και τη θεμελιώδη ανάγκη να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ τους (Κύρκος, 2008, σ.1; Unesco, 2014b; Unesco, 1972, σ.1), στοχεύει πρωτίστως στη διάδοση και εδραίωση της αντίληψης, *ότι ο πλούτος αυτός δεν ανήκει μονάχα στα έθνη εκείνα που είναι θεματοφυλακές τους, αλλά υπάρχει συλλογική-ευθύνη των ανθρώπων για τη διάσωση τους στις επερχόμενες γενεές* (Κύρκος, 2008, σ.2; Τροβά, 2003, σ.183-185). Όπως αναφέρεται και στην εν λόγω Σύμβαση, η πολιτιστική-φυσική κληρονομιά υφίστανται μια εντεινόμενη απειλή καταστροφής, τόσο από παραδοσιακές αιτίες φθοράς, όσο και από τις μεταβολές των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, που επιδεινώνουν την συχνά ελλιπή προστασία τους σε εθνικό επίπεδο, λόγω ανεπάρκειας οικονομικών-επιστημονικών-τεχνικών-πόρων (N.1126/1981, σ.327; Τροβά, 2003, σ. 184-188). Υπό αυτό το πρίσμα, ιδρύθηκε η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς, ως κέντρο παρακολούθησης και συντονιστής της UNESCO, για τα θέματα που άπτονται της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, στοχεύοντας στην καλύτερη οργάνωση της προστασίας των μνημείων. Στο έργο αυτό συνεπικουρούν συμβουλευτικά οι διεθνείς οργανισμοί ICOMOS, IUCN και ICCROM. Ως εκ τούτου, συνδέεται η έννοια της πολιτιστικής-κληρονομιάς με την παγκόσμια διάσταση του μνημείου, *επεκτείνεται ο ορισμός του μνημείου σε οικιστικά-σύνολα (μνημεία-κτήρια-οικισμοί και τοπία-τοποθεσίες, ανθρωπολογικής-αρχιτεκτονικής-αρχαιολογικής-εθνολογικής-επιστημονικής-ιστορικής-αισθητικής αξίας), καθώς και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, πλούσιας βιοποικιλότητας και επιστημονικού ενδιαφέροντος, που χρήζουν διαφύλαξης (φυσικοί-γεωλογικοί-φυσιογραφικοί-βιολογικοί σχηματισμοί)* (N.1126 /1981, σ.327-328; Μυλωνόπουλος, 2006, σ.562-563) και *θωρακίζεται υπερεθνικά η προστασία της*

Πολιτισμικής Κληρονομιάς, μέσω της δημιουργίας ενός συστήματος συλλογικής διαφύλαξης-προστασίας των πολιτιστικών-φυσικών μνημείων, που συνιστούν μία οικουμενικής σημασίας μοναδική μαρτυρία της ύπαρξης του ανθρώπου (Κύρκος, 2008, σ.1-2; Κόνσολα, 2006, σ.131; Ν.3521/2006, σ.3037-3038). Η αποστολή της UNESCO συνίσταται στην ενθάρρυνση της υπογραφής της Σύμβασης από τα κράτη-μέλη, για να εξασφαλιστεί η προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς τους. Αφετέρου στη παροχή τεχνικής βοήθειας, επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και οικονομικής ενίσχυσης, ειδικότερα σε χώρους που τελούν υπό άμεση απειλή-καταστροφή-εξαφάνιση (Κόνσολα, 2006, σ.129-131; Κύρκος, 2008, σ.2; Leask & Fyall, 2006, σ.7; Unesco, 2014c).

Το 2001 η Σύμβαση για την Προστασία της Υποβρύχιας-Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, αποτελώντας θεσμικό κείμενο ανεξάρτητο από οποιαδήποτε άλλη διεθνή συμφωνία και στοχεύοντας πρωτίστως στην αποτροπή της καταστροφής-ληηλασίας-αλόγιστης εμπορικής της εκμετάλλευσης και του διασκορπισμού της, καθορίζει τις βασικές αρχές για την προστασία της, παρέχει το πλαίσιο για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας και πρακτικές οδηγίες για τον χειρισμό ζητημάτων που σχετίζονται με αυτή (Koschtial, 2008, σ.66-67; Κύρκος, 2008, σ.4)

Η πολύχρονη ενασχόληση της UNESCO με τους τρόπους πολιτιστικής έκφρασης-πρακτικών και των μνημείων-τόπων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, οδήγησε το 2003 στη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης-Πολιτιστικής-Κληρονομιάς (ΑΠΚ), καθώς η πολιτιστική-κληρονομιά δεν περιορίζεται μόνο σε υλικές-πολιτιστικές-εκφράσεις-μνημείων-αντικειμένων, αλλά περιλαμβάνει παραδόσεις-ήθη-έθιμα-πρακτικές-εκφράσεις-γνώσεις-αντιπροσωπεύσεις-δεξιότητες-συλλογική μνήμη που κληροδοτούνται από τη μια γενιά στην άλλη και τις οποίες, κοινότητες-ομάδες και μεμονωμένα άτομα, αναγνωρίζουν ως τμήμα της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Η ζωντανή-άυλη κληρονομιά, συμβάλλοντας στην δημιουργία της ιδιαίτερης συλλογικής ταυτότητας, δηλαδή στην εμπέδωση της αίσθησης-συνείδησης στα μέλη του κοινωνικού συνόλου, ότι αποτελούν ένα ξεχωριστό-ιδιαίτερο σύνολο (Μπιτσάνη, 2004, σ.42), αποτελεί την κινητήριο δύναμη της πολιτιστικής πολυμορφίας, η οποία εγγυάται τη βιώσιμη ανάπτυξη σε μια διαρκώς εξελισσόμενη πολιτιστική πραγματικότητα. Ωστόσο, η ΑΠΚ, δεδομένου ότι αναπαράγεται συνεχώς και

κληροδοτείται, συνήθως προφορικά, από τη μια γενιά στην άλλη, καθίσταται εξαιρετικά εύθραυστη, γεγονός που ενδυναμώνεται στο σημερινό ανταγωνιστικό-παγκοσμιοποιημένο-πλαίσιο, που τόσο οι εφαρμογές πολιτικών πολιτιστικής ομογενοποίησης-αφομοίωσης, όσο και η έλλειψη των απαραίτητων πόρων και μέσων προστασίας της σε συνδυασμό με τα φαινόμενα έλλειψης-κατανόησης και εκτίμησης της, δύνανται να την υποβαθμίσουν-διαβρώσουν. Αποστολή της εν λόγω σύμβασης αποτελεί η ευαισθητοποίηση αναφορικά με τη σημασία της σε τοπικό-εθνικό-διεθνές επίπεδο, προκειμένου να η εμπεδωθεί η αίσθηση του σεβασμού και εκτίμησης της, καθώς και η διεθνής συνεργασία και συνδρομή για την προστασία της (Κύρκος, 2008, σ.3; Lenzerini, 2011, σ.107-108,118-119; Ν.3521/2006, σ.3037-3038; Rusalić, 2009, σ.20-21; Unesco, 2011c, σ.3; Unesco, 2014e). Προς επίτευξη των παραπάνω στόχων, η Σύμβαση θεσπίζει τις απαραίτητες προϋποθέσεις ένταξής τους ως ΑΠΚ, προβλέποντας τη σύνταξη και δημοσιοποίηση ενός αντιπροσωπευτικού-καταλόγου μνημείων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, ενός καταλόγου για τα μνημεία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο και χρήζουν άμεσης προστασίας, καθώς και τη συνδρομή των συμβαλλομένων κρατών στη λήψη μέτρων προστασίας της στην επικράτειά τους, μέσω της υιοθέτησης των κατάλληλων πολιτικών και της ευαισθητοποίησης των πολιτών (Αιτιολογική Έκθεση, 2006, σ.1).

Προϋποθέσεις ένταξης ως ΑΠΚ (Κύρκος, 2008, σ.3; Lixinski, 2011, σ.87):

1. Η μετάδοση από γενιά σε γενιά
2. η συνεχής αναδημιουργία-αναπαραγωγή από κοινότητες-ομάδες, ως απόκριση προς το περιβάλλον τους καθώς και η αλληλεπίδραση με τη φύση και την ιστορία τους,
3. η δημιουργία πολιτιστικής ταυτότητας και συνέχειας, στις ομάδες-κοινότητες
4. ο σεβασμός της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της ανθρώπινης δημιουργικότητας
5. η συμβατότητα προς τα ανθρώπινα δικαιώματα
6. η συμμόρφωση των κοινοτήτων ως προς τις απαιτήσεις, για αμοιβαίο σεβασμό καθώς και την ενίσχυση-διατήρηση της αειφορικής ανάπτυξης.

Εντούτοις, στο σημερινά ψηφιοεπικοινωνιακά-παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο, οι θεωρητικές αναπροσαρμογές από τη χρήση των νέων διαδραστικών-ψηφιακών-τεχνολογιών και του διαδικτύου (Γκαντζιάς, 2007, σ.1-6; Γκαντζιάς, 2010,σ.107-117; Γκαντζιάς, 2013,σ.2-4; Kalay, 2007, σ.8-9; Parry, 2007, σ.67-82; Ronchi, 2009 ,σ.13-33,415-435; Throsby, 2010, σ.5,12,97,103), θέτουν νέα δεδομένα και ζητούμενα ως προς τη παραγωγή-προστασία-βιωσιμότητα της νέας συσσωρευμένης ψηφιακής κληρονομιάς, αλλά και ως προς την προσβασιμότητα-διάχυση του ψηφιακού πολιτιστικού περιεχομένου, τα οποία απασχολούν έντονα τη παγκόσμια

κοινότητα (Lusenet, 2007,σ.164-165; Throsby, 2010, σ.5,12,97,103), τις τελευταίες δεκαετίες (πχ: 1999-Πρόγραμμα HEREIN: συνεργασία ΕΕ-Συμβουλίου της Ευρώπης, με στόχο την πληροφόρηση για την πολιτική-διαχείρισης της Πολιτιστικής-Κληρονομιάς / Europeana: η ψηφιακή βιβλιοθήκη της Ευρώπης) (COE, 2014; EU-journal, 2008, σ.18-19; Κύρκος, 2008, σ.6). Υπό αυτό το πρίσμα η Unesco το 2003, παράλληλα με τη προαναφερθείσα-σύμβαση της ΑΠΚ, προέβη στη σύσταση της Χάρτας για τη διαφύλαξη της ψηφιακής κληρονομιάς, σύμφωνα με την οποία, η ψηφιακή κληρονομιά, ως νέα πολιτιστική παρακαταθήκη (legacy), συνίσταται στα μοναδικά ψηφιακά ή ψηφιοποιημένα επιτεύγματα της ανθρώπινης γνώσης-έκφρασης με διαχρονική αξία και σημασία (Rahaman & Kiang-Tan, 2011, σ.101; Unesco, 2004, σ.74) (για τη συγκεκριμένη διατύπωση, το κείμενο της χάρτας έχει επικριθεί ως μια μονολιθική προσπάθεια διαχείρισης της συλλογικής-μνήμης, που παραπέμπει σε μουσειακά εκθέματα-αρχαιότητες. Η κληρονομική-ιστορική αξία (κριτήριο-παλαιότητας) είναι ασύμβατη με την έννοια του ψηφιακού, το οποίο εξελίσσεται συνεχώς) (Cameron, 2007, σ.171-175; Lusenet, 2007, σ.180). Η χάρτα επισημαίνοντας τους κινδύνους που ενέχονται για τη ψηφιακή-κληρονομιά (βαθμιαία-αχρήστευση του λογισμικού, μη διαθέσιμοι-πόροι, έλλειψη νομοθετικού πλαισίου, κα) (Addison, 2007, σ.29-34), προτρέπει τα κράτη-μέλη να λάβουν νομικά-οικονομικά-τεχνικά μέτρα για τη διασφάλιση αυτής (Unesco, 2004, σ.75-77; Lusenet & Wintermans, 2007,σ.1).

Η έννοια της πολιτιστικής πολυμορφίας, απασχολώντας την Unesco ήδη από το 1972 στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης της Στοκχόλμης, συνδέοντας αρχικά τη παραπάνω έννοια με τη βιοποικιλότητα και αργότερα στη Σύνοδο της Γης στο Ρίο με την αειφορική-ανάπτυξη (Handl, 2012, σ.7; Mattelart, 2005, σ.95-96; UN, 1992, σ.5), ενσωματώθηκε στη φιλοσοφία και στα σχέδια δράσης του οργανισμού, οδηγώντας το 2001 στη Παγκόσμια Διακήρυξη για την Πολιτιστική Πολυμορφία (Κύρκος, 2008, σ.6; Unesco, 2002a, σ.62-64). Το 2005, η ολοένα και αυξανόμενη δυσαρέσκεια κυρίως των ανεπτυγμένων κρατών, αναφορικά με την ανεπάρκεια των υφιστάμενων μηχανισμών του διεθνούς εμπορίου, εναρμόνισης των οικονομικών-πολιτισμικών συνιστωσών των πολιτιστικών-αγαθών-υπηρεσιών, συντέλεσε καθοριστικά στη ψήφιση της Σύμβασης για την Προώθηση και Προστασία της Πολυμορφίας των Καλλιτεχνικών Εκφράσεων, προκειμένου να προστατευτούν τα πολιτιστικά αγαθά-υπηρεσίες των κρατών, με αδύναμες πολιτιστικές βιομηχανίες και κατ' επέκταση την

πολιτιστική τους ταυτότητα, στην παγκοσμιοποιημένη ανταγωνιστική ελεύθερη αγορά (Throsby, 2010, σ.161-162,177-180). Βασικοί στόχοι της εν λόγω Συνθήκης αποτελούν η προστασία και προώθηση της πολυμορφίας της καλλιτεχνικής έκφρασης, η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την ανάπτυξη-αλληλεπίδραση των πολιτισμών, η ενθάρρυνση του διαπολιτισμικού διαλόγου, για τη διασφάλιση των πολιτισμικών ανταλλαγών, η ενίσχυση της διαπολιτισμικότητας, η ανάδειξη της σημασίας του πολιτισμού, για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η αναγνώριση της ιδιαίτερης φύσης των πολιτιστικών αγαθών, η επιβεβαίωση του κυριαρχικού δικαιώματος των κρατών να εφαρμόζουν πολιτικές για την προστασία της πολιτιστικής πολυμορφίας-πολιτιστικών εκφράσεων στην επικράτειά τους, καθώς και η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας. Η προστασία αναφέρεται στην υιοθέτηση μέτρων που στοχεύουν στη διατήρηση-προστασία-εμπλουτισμό των πολιτιστικών εκφράσεων. Η προώθηση αναφέρεται στη διαφύλαξή τους, από τη παγκοσμιοποίηση-ομογενοποίηση. Επίσης σημαντικό στοιχείο αποτελεί ο ξεκάθαρος διαχωρισμός της οικονομικής και πολιτιστικής αξίας των αγαθών υπηρεσιών (Von-Schorlemer & Stoll, 2012, σ.1-4; N.3520/2006, σ.3011-3012; Unesco, 2005, σ.4-9).

Σημασία ένταξης του μνημείου-τοποθεσίας στον ΚΠΚ της UNESCO στην εποχή της κρίσης

Προκειμένου κάποιο μνημείο ή τοποθεσία να συμπεριληφθεί στον ΚΠΚ, προϋποθέτει να είναι **φορέας εξαιρετικής οικουμενικής αξίας** και να πληροί τουλάχιστον ένα από τα 10 ακόλουθα κριτήρια επιλογής, τα οποία αναγράφονται στις λειτουργικές Οδηγίες για την Εφαρμογή της Σύμβασης και αναθεωρούνται τακτικά. Μέχρι και το 2004, για την επιλογή των μνημείων-τοποθεσιών προς εγγραφή στον ΚΠΚ, τα 10 κριτήρια διακρίνονταν σε πολιτιστικά και φυσικά. Με την υιοθέτηση των αναθεωρημένων οδηγιών, διαμορφώθηκαν σε ένα ενιαίο σύνολο 10 κριτηρίων. Θα πρέπει να σημειωθεί, πως θα πρέπει να έχει διατηρήσει την **ακεραιότητα ή/και την αυθεντικότητα** του και θα **πρέπει να διαθέτει επαρκές σύστημα προστασίας και διαχείρισης** προκειμένου να διασφαλίζεται η διαφύλαξή του. Επίσης από το 1992 σημαντικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπων και φυσικού περιβάλλοντος, έχουν αναγνωρισθεί ως **πολιτιστικά τοπία**. Τα κριτήρια ένταξης στον ΚΠΚ καθώς και τα στάδια της διαδικασίας ένταξης συνίστανται στα ακόλουθα (Jokilehto, 2008, σ.14-15, 42; Κύρκος, 2008, σ.2; Leask & Fyall, 2006, σ.9; Shackley, 1998, σ.3-5; Unesco, 2014d):

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΤΑΞΗΣ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Να αποτελεί αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής διάνοιας 2. Να παρουσιάζει μία σημαντική ανταλλαγή ανθρωπίνων αξιών σε μία χρονική περίοδο ή στα πλαίσια ενός πολιτιστικού χώρου στις εξελίξεις της αρχιτεκτονικής, ή της τεχνολογίας, των μνημειωδών τεχνών, της πολεοδομίας ή του σχεδιασμού τοπίων 3. Να αποτελεί μία μοναδική ή τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία μίας πολιτιστικής παράδοσης ή ενός πολιτισμού που υπάρχει ή έχει εξαφανιστεί 4. Να αποτελεί σημαντικό υπόδειγμα αρχιτεκτονικού-τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου που υποδεικνύει σημαντικό στάδιο της ανθρώπινης ιστορίας 5. Να αποτελεί εξέχον παράδειγμα παραδοσιακού ανθρώπινου καταυλισμού, χρήσης γης ή θάλασσας, που τυγχάνει χαρακτηριστική ενός πολιτισμού (ή πολιτισμών), ή ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον, ειδικότερα εφόσον αυτό καταστεί ευάλωτο υπό την επίδραση αμετάκλητων μεταβολών 6. Να συνδέεται άμεσα και απτά με γεγονότα ή ζωντανές παραδόσεις, με ιδέες, ή με πεποιθήσεις, με καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά έργα εξαιρετικής και οικουμενικής αξίας. (Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτό το κριτήριο μπορεί να δικαιολογήσει την ένταξη στο κατάλογο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνο σε συνδυασμό με άλλα πολιτιστικά ή φυσικά κριτήρια) 7. Να περιέχει εξαιρετικά φυσικά φαινόμενα ή περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς και αισθητικής σημασίας, 8. Να αποτελεί εξέχον και αντιπροσωπευτικό παράδειγμα των σημαντικότερων γεγονότων της ιστορίας, περιλαμβάνοντας την δημιουργία και εξέλιξη της ζωής, σημαντικές συνεχιζόμενες γεωλογικές διαδικασίες ως προς την εξέλιξη των εδαφικών διαμορφώσεων ή σημαντικών γεωμορφικών ή φυσιογραφικών χαρακτηριστικών 9. Να αποτελεί εξέχον παράδειγμα σημαντικών εν εξελίξει οικολογικών και βιολογικών διεργασιών για την εξέλιξη και ανάπτυξη εδαφικών-υδάτινων-παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων, καθώς και κοινοτήτων ζώων και φυτών 10. Να περιέχει τα πιο σημαντικά φυσικά καταφύγια για επιτόπια συντήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας, περιλαμβανομένων αυτών που περιέχουν απειλούμενα είδη εξέχουσας οικουμενικής αξίας από την άποψη της επιστήμης της προστασίας και διατήρησης. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Υπογραφή της διεθνούς σύμβασης από τη χώρα. 2. Δημιουργία καταλόγου των υπό ένταξη σημαντικών μνημείων-τοποθεσιών φυσικής-πολιτιστικής κληρονομιάς σε δοκιμαστική λίστα έλεγχου, με ισχύ 5-10 χρόνια και δυνατότητα επικαιροποίησης προκειμένου να εξεταστούν ως υποψηφιότητες. 3. Επιλογή κατάλληλου χρόνου για τον έλεγχο, την πληρότητα και την υποβολή της λίστας στο ΚΠΚ. 4. Κρίση φακέλου από τα Συμβουλευτικά Σώματα (ICOMOS, IUCN), αναφορικά με την πολιτιστική- φυσική αξία των μνημείων. 5. Γνωμοδότηση του διακυβερνητικού οργανισμού ICCROM, προκειμένου να δοθεί η απαραίτητη καθοδήγηση ως προς την συντήρηση και προστασία του μνημείου καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων. 6. Μετά την ολοκλήρωση των παραπάνω σταδίων αποτίμησης και αξιολόγησης, η διακυβερνητική Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς αποφασίζει για την εγγραφή στον ΚΠΚ. ή την απόρριψη της αίτησης. <p>*Outstanding universal value/exceptional (Εξαιρετικής οικουμενικής αξίας): Θα πρέπει η φυσική-πολιτιστική του αξία να είναι τέτοια, ώστε να υπερβαίνει τα εθνικά όρια και να έχει εξέχουσα σπουδαιότητα τόσο για τις παρούσες, όσο και για τις μελλοντικές γενεές</p> <p>**representative (αντιπροσωπευτικό): Στα αρχικά στάδια της σύμβασης, για την εκτίμηση της οικουμενικής αξίας του μνημείου θεωρείτο απαραίτητη εξειδικευμένη-επιστημονική-μελέτη, αναφορικά με τη συγκεκριμένη κατηγορία. Σταδιακά και ειδικότερα μετά την εισαγωγή του πολιτιστικού τοπίου, ο συγκρητικός χαρακτήρας της μελέτης απέκτησε πιο κριτική προσέγγιση</p> <p>***Στο κριτήριο iv, ο όρος τεχνολογικό προστέθηκε το 1994, προκειμένου να συμπεριληφθούν και κανάλια. Αποτελεί το πιο συχνό κριτήριο ένταξης στη λίστα, καθώς ειδικότερα στη δεκαετία του '80, αποτελούσε το πιο <i>σίγουρο-εύκολο</i> κριτήριο, προκειμένου να συμπεριληφθεί το μνημείο</p> <p>****Οι υποψηφιότητες βάσει των κριτηρίων i-iv, θα πρέπει οπωσδήποτε να έχουν διατηρήσει την αυθεντικότητά τους</p> <p>*****Η ακεραιότητα ως απαραίτητη προϋπόθεση για εγγραφή στον στον Κατάλογο αφορά στο: 1) αν περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία ανάδειξης της εξαιρετικής οικουμενικής του αξίας 2) αν διαθέτει την απαιτούμενη έκταση, προκειμένου να αναδειχθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, που του προσδίδουν οικουμενική αξία 3) αν υφίσταται τις αρνητικές επιπτώσεις της ανάπτυξης ή αμέλειας</p> <p>*****Το κριτήριο v εξελισσόμενο σταδιακά προκειμένου να συμπεριλάβει εκτός των κτηρίων-καταυλισμών, τη γενική χρήση γης ή θάλασσας(ιστορικοί οικισμοί-καταυλισμοί, αρχαιολογικοί χώροι,οικοσυστήματα,βιομηχανικά κτήρια,πολιτιστικά τοπία).Η ακεραιότητα αποτελεί πολύ σημαντική προϋπόθεση και ελέγχεται αναφορικά με κοινωνικά-λειτουργικά-κατασκευαστικά-αισθητικά στοιχεία</p> <p>*****Η Αυθεντικότητα ελέγχεται είτε προς την πιστότητα των ιστορικών τεκμηρίων(πχ:αρχαιολογικοί χώροι), είτε ως προς τα παραδοσιακά στοιχεία (πχ:στα πολιτιστικά τοπία , παραδοσιακοί οικισμοί-χρήση γης(Jokilehto, 2008, σ.14-15,27-28,43-44,49)</p>

Δεδομένου ότι η Σύμβαση έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη μέλη που την έχουν επικυρώσει και καθώς προσδιορίζει τόσο τα κριτήρια που απαιτούνται για την εγγραφή ενός φυσικού ή πολιτιστικού μνημείου στον Κατάλογο Παγκόσμιας

Κληρονομιάς, όσο και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων κρατών-μελών, το κάθε κράτος-μέλος θα πρέπει να διαφυλάττει το σύνολο της πολιτιστικής κληρονομιάς του, ενώ παράλληλα υποχρεούται να υποβάλει εκθέσεις-αναφορές στην Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς (ΕΠΚ), αναφορικά με την κατάσταση-συντήρηση του μνημείου-τοποθεσίας, προκειμένου να ληφθούν τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα από την ΕΠΚ, καθώς διαφορετικά δύναται να βγει από τη λίστα (Κόνσολα, 2006, σ.129-131; Κύρκος, 2008, σ.2; Leask & Fyall, 2006, σ.7; Unesco, 2014c).

Ως εκ τούτου, τα οφέλη της ένταξης ενός μνημείου στη Λίστα της UNESCO είναι πολλαπλά, καθώς αφενός επωφελείται της παροχής τεχνικής-οικονομικής-επιστημονικής βοήθειας και ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης, που προϋποθέτει τη λήψη νομοθετικών-κανονιστικών μέτρων και εφαρμογή στρατηγικού σχεδιασμού, αφετέρου αποκτά διεθνές πολιτισμικό στάτους, που λειτουργεί ως θετικός καταλύτης για την τοπική-περιφερειακή-δημογραφική ανάπτυξη, την άνθηση του πολιτιστικού τουρισμού, τη προσέλκυση πόρων χρηματοδότησης, την ενδυνάμωση των διεθνών πολιτιστικών συνεργασιών, καθώς και της περαιτέρω πολιτιστικής-πολιτικής-διπλωματίας (Κόνσολα, 2013, σ.3; Biagioli, 2013, σ.6; Laidet, 2013, σ.42-44; Leask & Fyall, 2006, σ.12; Shackley, 1998, σ.7; Throsby, 2010, σ.126-127; VanOers, 2009, σ.8; Unesco, 2014c).

Ειδικότερα στο σημερινό αποκεντρωμένο-εξειδικευμένο-παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο των ψηφιοεπικοινωνιακά-ραγδαία εξελισσόμενων-εμπορευματοποιημένων ανταλλαγών των πολιτιστικών αγαθών-υπηρεσιών, των οικολογικών καταστροφών, των πυκνών διαπολιτισμικών-συναντήσεων αλλά και της διεθνούς χρηματοπιστωτικής-κοινωνικής-αξιακής κρίσης (Amin, 1994, σ.1-6; Castells, 2010, σ.75-76; Γκαντζιάς, 2007,σ.1-6; Γκαντζιάς, 2013, σ.2-4; Gantzias, 2013, σ.85-87; Ioannides & Debbage, 1998,σ.99; Kelly, 1994,σ.25-27; Kelly, 2010,σ.9; Parry, 2007, σ.67-82; Throsby, 2010, σ.3; Urry, 2002, σ.14), καθώς οι ανισορροπίες στη κοινωνική συνοχή εντείνονται, οι δημόσιες χρηματοδοτήσεις για το πολιτισμό μειώνονται, η αδυναμία εφαρμογής των νόμων αλλά και αποτελεσματικής επίβλεψης-πολιτιστικής διαχείρισης ενδυναμώνεται, η αβεβαιότητα δυσχεραίνει τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων, αλλά και την αντίληψη για τους κινδύνους που ενέχει η μη βιώσιμη πολιτιστική-τουριστική-ανάπτυξη και οι λεηλασίες-βανδαλισμοί της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς αυξάνονται λόγω της οικονομικής-δυσχέρειας και απόγνωσης, ειδικότερα σε περιοχές πολεμικών συρράξεων (VanOers

, 2009, σ.2; GHF, 2014), η ένταξη του μνημείου-τόπου στη Λίστα της UNESCO, μολονότι ενυπάρχουν αδυναμίες (πχ: πολυπλοκότητα-κόστος-πολιτικοί παράγοντες που καθορίζουν την υποψηφιότητα, ότι έγκειται αρχικά στη δραστηριοποίηση των κρατών-μελών και όχι στην αρμοδιότητα της Unesco, κ.α), καθώς και το ότι το πολιτισμικό-στάτους που επιφέρει συχνά συνδέεται και με κοινωνικό-πολιτισμικούς αρνητικούς αντίκτυπους (πχ: ψευδαίσθηση βιωσιμότητας και σταθερότητας, δύναται να συμβάλλει στην καθιέρωση ενός νέου εθνικισμού, που ενδυναμώνει τον διακρατικό-ανταγωνισμό, ή και να εξελιχθεί σε Δούρειο Ίππο για τον επιζήμιο μαζικό τουρισμό, κ.α) (Askew, 2010, σ.39-41; Fyall & Rakic, 2006, σ.162; Goeldner & Ritchie, 2011, σ.25; Icomos, 2002, σ.5; Hall, 2006, σ.30-32; Lickorish & Jenkins, 1997, σ.78-79; Leask & Fyall, 2006, σ.14-16; Pedersen, 2002, σ.30-35; Timothy & Nyaupane, 2009, σ.56-65; Richards, 2005, σ.51-52; Shackley, 1998, σ.205; Shackley, 2006, σ.91; Van-der-Aa, 2005, σ.140), αποτελώντας μια δυναμική-εξελισσόμενη-συνεχή-διαδικασία ολιστικής-προσέγγισης, καθίσταται ζωτικής σημασίας για την ανάδειξη της οικουμενικής-σημασίας του, καθώς και την δραστηριοποίηση και αφύπνιση της συναίσθησης των υποχρεώσεων-προσεκτικών χειρισμών προς την εύθραυστη φύση του, για διαφύλαξη-συντήρηση αλλά και βιώσιμη διαχείριση του, σε τοπικό-εθνικό-διεθνές επίπεδο .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Tokaj-Hollókő

Στην βορειοανατολική Ουγγαρία η ιστορική οινοπαραγωγική περιοχή του Tokaj, αποτελούμενη από 27 χωριά και από 88.124 εκτάρια αμπελώνων, συμπεριλήφθηκε στη λίστα της ΟΥΝΕΣΚΟ το 2002, ως πολιτιστικό τοπίο (Unesco, 2012, σ.88-89), καθώς όπως αναφέρεται και στα κριτήρια ένταξής της (**III, V**), αφενός αντιπροσωπεύει μια ξεχωριστή οινική παράδοση που υπάρχει εδώ και τουλάχιστον χίλια χρόνια και η οποία έχει επιβιώσει ανέπαφη μέχρι σήμερα, αφετέρου αναδεικνύει την *εξειδικευμένη μορφή* της παραδοσιακής χρήσης γης που αντιπροσωπεύει (Advisory Body Evaluation, 2002, σ.17).

Το Hollókő, ένα εθνογραφικό-μεσαιωνικό χωριό στα βόρειο-ανατολικά της Βουδαπέστης και η περιοχή γύρω από αυτό, αποτελεί τον πρώτο ιστορικό οικισμό παγκοσμίως, που εντάχθηκε στη λίστα ΠΠΚ το 1987, καθώς όπως αναφέρεται και στο κριτήριο ένταξής του (**V**), αποτελεί ένα *εξέχον παράδειγμα σκοπίμως διατηρημένου παραδοσιακού οικισμού, χαρακτηριστικού ενός πολιτισμού που έχει καταστεί ευάλωτος εξαιτίας των επιπτώσεων μη αναστρέψιμων αλλαγών*. Το Hollókő, τυγχάνει ζωντανό δείγμα αφενός του πολιτισμού-λαογραφικής-φολκλορικής-αρχιτεκτονικής παράδοσης και τρόπου ζωής της ουγγρικής-εθνογραφικής-μειονότητας των Palóc, αφετέρου της αγροτικής ζωής της κεντρικής Ευρώπης πριν την γεωργική επανάσταση του 20^{ου} αιώνα (WHC-Nomination–Documentation, 1987, σ.17-18; ICOMOS, 1987, σ.1-3; Kovács, 2004, σ.44; Unesco, 2012, σ.88-89).

Προκειμένου να αξιολογήσουμε συγκριτικά την ένταξή τους στη λίστα ΠΠΚ, δεν εστιάζουμε αποκλειστικά στις προϋποθέσεις-κριτήρια-κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της περιόδου ένταξής τους, αλλά επιχειρούμε μέσω της μεθοδολογικής προσέγγισης swot (strengths-weaknesses-opportunities-threats) να εξετάσουμε και τα επακόλουθα αυτής, έτσι ώστε να διαπιστώσουμε τον καταλυτικό της ρόλο στη διαμόρφωση της σημερινής τους κατάστασης.

Τοκaj-Swot ανάλυση

Το 1992, μετά τη «Δήλωση του Ρίο» (UN, 1992, σ.5) και την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, εισάγεται ο όρος **πολιτιστικό τοπίο** στη σύμβαση του 1972, προκειμένου να ενισχυθεί η αναγνώριση της αλληλεξάρτησης ανθρώπου-φύσης, καθώς και η θεμελιώδη ανάγκη να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ τους (Prats, 2013, σ.5). Σύμφωνα με τις λειτουργικές οδηγίες της Σύμβασης (Unesco, 2012, σ.88-89; Rössler, 2001, σ.12-13), η ένταξη του Tokaj εμπνέεται **στη κατηγορία των πολιτιστικών τοπίων, που διατηρεί τον ενεργό κοινωνικό του ρόλο στη σύγχρονη κοινωνία μέσω από την παράδοση, η οποία εξακολουθεί να εξελίσσεται, αλλά και παντόχρονα επιδεικνύει απτά σημειακές μαρτυρίες της διαχρονικής εξέλιξής του** (το 1994 ο όρος «χρήσης γήης» προστίθεται στο συγκεκριμένο κριτήριο V, αναφορικά με την έννοια «πολιτιστικό τοπίο» και το 2005 εισάγεται ο όρος «ανθρώπινη αλληλεπίδραση με το περιβάλλον». Αντίστοιχο το **κριτήριο III**, αν και αρχικά αναφερόταν σε πολιτισμούς που έχουν εξαφανισθεί μετά την τροποποίηση του το 1994/96, αναφορικά με το πολιτιστικό τοπίο, υποδηλώνει την εν εξελίξει πορεία του) (Jokilehto, 2008, σ.26-29; Rössler, 2001, σ.12-13). Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο, πως τα κριτήρια που παρουσιάζονται στο φάκελο της υποψηφιότητας, του υπό ένταξη μνημείου, συνήθως δεν αντανακλούν από κοινού τις απόψεις όλων των ενδιαφερόμενων ομάδων (πχ διεθνείς οργανισμοί, πολιτεία, οινοπαραγωγοί, κοινότητα), δεδομένου ότι η πολιτεία έχει το καθοριστικό λόγο. Οι κάτοικοι βρισκόμενοι σε άμεση αλληλεπίδραση με το μνημείο αναλαμβάνονται τελείως διαφορετικά τη κληρονομιά τους. Αυτό συντελεί σε σύγκρουση συμφερόντων, δυσχεραίνοντας τόσο τη διαμόρφωση των κριτηρίων υποψηφιότητας όσο και τη μετέπειτα διαχείρισή του. Στην περίπτωση μάλιστα του Tokaj, σύμφωνα με τους κατοίκους τα κριτήρια θα έπρεπε να εστιάζουν περισσότερο στο φυσικό-γεωλογικό πλούτο, στην ιστορία, στην αρχιτεκτονική-πολιτιστική κληρονομιά και λιγότερο στην οινοπαραγωγική κληρονομιά (Biagioli, 2013, σ.6). Το 2012 το Tokaj (το μνημείο, η ουδέτερη ζώνη και οι 27 κοινότητες) ανακηρύχθηκε από τη κυβέρνηση ως το **πρώτο ιστορικό πολιτιστικό τοπίο, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα όχι μόνο του μνημείου, αλλά η ευρύτερη πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής** (αθροισπολιτιστικής-αρχιτεκτονικής-αρχαιολογικής-εθνολογικής-επιστημονικής-ιστορικής-ασθητικής-αξίας) (WHC-SOC, 2013, σ.4)

Πλεονεκτήματα-Δυνατά σημεία (Advisory Body Evaluation, 2002, σ.19-20; Amóth, 2005, σ.1-2; Amóth, 2001, σ.43-45; Bacso, 2001, σ.46-47; Zelenak, 2001, σ.33-37; Nagymarosy, 2001,σ.30-32; Schimek, 2013,σ. 8; WHC Nomination, 2002, σ.4-15)

1. Το πρώτο παγκοσμίως εσωτερικό οινοποιείο(το icomos αρχικά επισημαίνει ότι απαιτείται διερεύνηση αναφορικά με το συγκεκριμένο), με ξεχωριστή οινική παράδοση 1000 χρόνων
 2. Παράγει το παγκοσμίως φήμις κρασί Tokaj Aszú, που αποτελεί το παλαιότερο κρασί, ευγενούς σήψεως
 3. Ο μοναδικός συνδυασμός των τοπογραφικών, περιβαλλοντικών και κλιματολογικών συνθηκών εννοεί την εμφάνιση του μύκητα *Botrytis cinerea*, που κάτω από συγκεκριμένες κλιματολογικές συνθήκες "σαπίζει" το υπερώριμο σταφύλι.
 4. Στη τοποθεσία παράγονται τα *Vitis Tokajensis* και *Vitis sylvestris*
 5. Ιδιαίτερη γεωγραφική θέση. Διαθέτει πλούσια γεωλογική-εδαφική πολυμορφία(ηφαιστειακό υπέδαφος, πλούσιο σε πετρώματα, μέταλλα, σπολιθώματα και υπόγειες πηγές συντελεί στην εξάπλωση του μύκητα βοτρυτή και του κατάλληλου μικροκλίματος για τα κελάρια και παραγωγή δρυ
 6. Πολιτιστικό σταυροδρόμι διαφορετικών εθνοτήτων, θρησκειών και παραδόσεων
 7. Πλούσια αρχιτεκτονική-πολιτιστική κληρονομιά που αντικατοπτρίζει τον τρόπο ζωής διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων
 8. Το υπόγειο σύστημα κελαριών, που φτιάχτηκαν μεταξύ 1400 και 1600 μ.Χ. (παρέχει σταθερή θερμοκρασία και την ιδανική υγρασία για την ωρίμανση του κρασιού).
 9. Συνδέεται με τις παραδόσεις (Λαμβάνουν χώρα Εορτασμοί κατά τη συγκομιδή)
 10. Εξέχον παράδειγμα χλιετούς ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον, που έχει διατηρήσει την αυθεντικότητα-ακεραιότητα του
- Αδυναμίες** (Berez, etall, 2008,σ.21-24; Horváth,2006,σ.67-68; Zsolt,2010,σ.115; WHC-SOC,2011,σ.1; Tricaud & Denyer, 2011, σ.17-18; WHC-SOC, 2009, σ.1; WHC-SOC, 2008, σ.1-7; WHC-SOC., 2013, σ.2-8)
1. Ανεπαρκές οδικό δίκτυο
 2. Αδυναμία συντονισμού εμπλεκόμενων φορέων
 3. Το υπάρχον εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των μνημείων δυσχεραίνει την αποτελεσματική διαχείρισή του μνημείου
 4. Μακροχρόνια ανεργία, χαμηλό βιοτικό επίπεδο
 5. Έλλειψη τεχνολογίας-εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού για ανάπτυξη καινοτομίας
 6. Ανεπάρκειες στην επιχειρηματική δικτύωση, στις τουριστικές υποδομές και στη διαφήμιση-προβολή-μάρκετινγκ
 7. Ρύπανση του περιβάλλοντος σε βιομηχανικές ζώνες

Ευκαιρίες (WHC Nomination, 2002, σ.40)

1. Ανάπτυξη του οινοτουρισμού, οικότουρισμού, πολιτιστικού τουρισμού, αγροτουρισμού (δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχειρηματικής δραστηριότητας, εισροή συναλλάγματος, αύξηση των φορολογικών εσόδων, κ.α)
2. Προσέλκυση τεχνικών-οικονομικών-επιστημονικών πόρων (Αναστήλωση-συντήρηση μνημείων, παραδοσιακών κτισμάτων-αρχιτεκτονικής, προστασία φυσικής βιοποικιλότητας, αναβίωση των παραδόσεων, ανάπτυξη κέντρων εκπαίδευσης-εξειδίκευσης του εγχώριου πληθυσμού, εκσυγχρονισμός υποδομών, δημιουργία μουσείων, αναβάθμιση δικτύου μεταφορών, οικολογικός προγραμματισμός αυτών, κ.α)
3. Παροχή κινήτρων στις κοινότητες υποδοχής, για να φροντίζουν και να διατηρούν τη πολιτιστική φυσιογνωμία, ζωντανή παράδοση, συλλογική μνήμη και αυθεντικότητα, προκειμένου να αυξηθεί η κατανόηση και εκτίμηση αυτής

Απειλές (Schimek, 2013,σ. 8-11; Tricaud & Denyer, 2011, σ.17-20; WHC Nomination, 2002, σ.37; WHC-SOC, 2009, σ.1; WHC-SOC, 2008, σ.1-7; WHC-SOC, 2013, σ.2-8)

1. Οι ραγδαίες κλιματικές αλλαγές (πχ: η άνοδος της θερμοκρασίας, οι ακραίες καιρικές συνθήκες και η διάβρωση του εδάφους) (Marchese, 2013, σ.18; koolnews, 2013)
2. Ενέχονται κίνδυνοι από τη σύγκρουση συμφερόντων και την απρόσκοπτη μεταλλευτική-δασοκομική-τουριστική δραστηριότητα (εξόρυξη ορυκτών και πετρωμάτων για χρήση στην οικοδομή, εξαγωγή μετάλλων, καλλιέργειες ασύμβατες με την τοπική βιοποικιλότητα, υποβάθμιση αμπελώνων λόγω εκτεταμένης τουριστικής χρήσης, κ.α)
3. Πιθανή ανάπτυξη ηλεκτροπαραγωγικής μονάδας, πάρκινγκ και οδικού δικτύου

Ηολλόκő -Swot ανάλυση

Πλεονεκτήματα-Δυνατά σημεία

1. Η αρχιτεκτονική παράδοση και κληρονομιά, η οποία έχοντας διατηρήσει την αυθεντικότητα-ακεραιότητά της σε απόλυτη αρμονία με το φυσικό τοπίο αποτελεί μοναδική μαρτυρία των αρχιτεκτονικών κατασκευαστικών μεθόδων του παρελθόντος με απαρχές στον 13^ο αιώνα. (WHC-Nomination–Documentation, 1987, σ.17-18; ICOMOS, 1987, σ.1-3; Kovács, 2004, σ.44)
2. Η προστατευμένη από την Unesco και Natura γύρω περιοχή, του εθνικού πάρκου του Bükk με τα μοναδικά απολιθώματα του Ipolytarnός, συγκεντρώνει επιπλέον ερευνητικό ενδιαφέρον για τη διατήρηση και ανάδειξη της τοπικής βιοποικιλότητας και του γεωλογικού της πλούτου (CoE, 2011, σ.72-78; Ipolytarnos, 2013, σ.1-20)
3. Η λαογραφική-φολκλωρική παράδοση και καθημερινός τρόπος ζωής των Palός, όχι μόνο συνηγορούν στη μοναδικότητα του, αλλά διασφαλίζουν την προστασία και διατήρησή του. (WHC-Nomination–Documentation, 1987, σ.17-18; ICOMOS, 1987, σ.1-3)
4. Αποτελεί ζωντανό δείγμα αφενός της λαογραφικής-φολκλωρικής-αρχιτεκτονικής παράδοσης και τρόπου ζωής των Palός, αφετέρου της αγροτικής ζωής της κεντρικής Ευρώπης πριν την γεωργική επανάσταση του 20^{ου} αιώνα. (ICOMOS, 1987, σ.1-3)

Αδυναμίες

1. Αδυναμία αρμονικής σύζευξης της πολιτισμικής του ταυτότητας, και του παγκόσμιου πολιτισμικού στάτους καθώς και της οικονομικής αναπτυξιακής δυναμικής που επιφέρει η συμπερίληψη στον ΚΠΚ, κυρίως εξαιτίας των γεωπολιτικών-ανακατατάξεων, της μακροχρόνιας κυβερνητικής-μονομαρούς-εστίασης στη φυσική-αρχιτεκτονική κληρονομιά, καθώς και της ελλπούς εξειδίκευσης των κατοίκων (Kovács, 2004,σ.40-66; Kovács, 2007, σ.30; Sztrémi, 2007,σ.24)
2. Αδυναμίες στο νομοθετικό πλαίσιο διαχείρισης του μνημείου (Kovács, 2004,σ.61-62)
3. Οι επενδύσεις και τα έσοδα από την εκμετάλλευση του τουρισμού, δεν αξιοποιούνται για την συντήρηση-ανάπτυξη του χωριού, αλλά παραμένουν στα χέρια ξένων-επενδυτών-ιδιωτών (Kovács, 2004, σ.32-34,σ.54-60; Ispáné, 2009 όπως αναφέρεται στο Kovács,2009; Kovács, Molnár & Farkas, 2000,σ.19-20; Limbacher, 2005, σ.26-27).
4. Η τουριστική επισκεψιμότητα είναι κυρίως εποχική (Puczkó & Rátz, 2001, σ.199).
5. Αδυναμία συντονισμού εμπλεκόμενων φορέων (κατοίκων-κυβέρνησης-οργανισμών-επιχειρηματιών), για τη βιώσιμη διαχείριση του (Carter, 2013, σ.10; Katalin, 2012, σ.5; Limbacher, 2005, σ.26-27; Sziva, 2010, σ.58).

Ευκαιρίες

1. Η αναβάθμιση-εκσυγχρονισμός καταλυμάτων-υποδομών, καθώς και η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων-προγραμμάτων συντελεί στην ανάπτυξη θέσεων εργασίας και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, αφετέρου στο παραιτέρω εκσυγχρονισμό των υπάρχουσων υποδομών και στη προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού, διεθνών επενδύσεων-χρηματοδοτήσεων-χορηγιών-εθελοντών και στην ανάπτυξη διαπολιτισμικής νοοτροπίας (Phare, 2002, σ.27; Peter, 2009, σ.17; Priest, 2007, σ.6; Sztrémi, 2007,σ.24; Smith, 2009, σ.214)
2. Οι διαδικασίες συντήρησης και ανακαίνισης των ιστορικών κτηρίων, βασισμένες στο σεβασμό της τοπικής αρχιτεκτονικής παράδοσης, πληρούν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης μιας ήπιας-βιώσιμης μορφής τουρισμού (Kovács, 2004, σ.44-46).
3. Η δημιουργία του πρώτου παγκοσμίου διακρατικού-πολιτιστικού-γεωπάρκου Nogradgeopark συμβάλλει στην ενίσχυση της τοπικής-περιφερειακής ανάπτυξης (Horváth, & Csüllög, 2010, σ.146; Nogradgeopark, 2009, σ.1-35; HNTO, 2013, σ.8-12).
4. Αναγνώριση σε κυβερνητικό επίπεδο, της αναπτυξιακής δυναμικής που προσφέρει η βιώσιμη διαχείριση του πολιτιστικού τουρισμού στην υποβαθμισμένη περιφέρεια και στην αδύναμη εθνική οικονομία (Τσάρτας & Σταυρινούδης, 2010, σ.12-13; Rátz & Puczkó, 1998,σ.6-7)
5. Ανάπτυξη συνεργασιών σε περιφερειακό-εθνικό-επίπεδο, προκειμένου να ενισχυθούν οι αναπτυξιακές δυνατότητες ιστορικών οικισμών(Bassa, 2013, 152-157; Eden, 2013, σ.13; Igó, 2010, σ. 84-85; Ministerul Culturii, 2012,σ.1-6).

Απειλές

1. Πληθυσμιακή μείωση, ανεργία, χαμηλό βιοτικό επίπεδο. Στο χωριό κατοικούν μόνο 20, σε σύνολο 380 ατόμων εκ των οποίων σήμερα το 70% είναι συνταξιούχοι με μέσο όρο ηλικίας άνω των 50 ετών (Vilagorokseg, 2013). Σύμφωνα με τα δημογραφικά δεδομένα, παρατηρείται από τη δεκαετία του '80 και μετά 64% πληθυσμιακή μείωση, αυτό-απασόγηση στο 17%, ανεργία στο 60%, με μόλις το 14% του γυναικειού πληθυσμού να εργάζεται και από τους συνολικά 79 εργαζόμενους μόνο οι 41 απασχολούνται στο χωριό (οι λιγοστοί νέοι, όντας οικονομικά ασθενείς για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, αναγκάζονται να αφήσουν τις επενδύσεις σε ξένα χέρια. Μόλις το 26% του συνολικού real estate ανήκει στους κατοίκους). (Kovács, 2004, σ. 32-34, σ.54-60,σ. 60-84; Ispáné, 2009 όπως αναφέρεται στο Kovács,2009; Kovács, Molnár & Farkas, 2000,σ.19-20; Limbacher, 2005, σ.26-27).
2. Εμπορευματοποίηση-αλλοίωση της παράδοσης, σταδιακή απομάκρυνση των κατοίκων από την κτηνοτροφία-γεωργία (ICOMOS, 2006,σ.1-3; Kovács, 2004, σ.54; Roman, 1993, σ.154-156).
3. Η ραγδαία ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού σε συνδυασμό με την απουσία στρατηγικού πλάνου και την απρόσκοπτη διαχείριση του, χωρίς την ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινότητας, δύναται να επιφέρει περαιτέρω σημαντικές αλλοιώσεις στους μοναδικούς και μη ανανεώσιμους φυσικούς-πολιτιστικούς πόρους (Kovács, 2004, 83; Sziva, 2010, σ.58)
4. Η αναγκαστική μετοίκηση της πλειοψηφίας των Palός στο σύγχρονο χωριό, που οικοδομήθηκε σε κοντινή απόσταση μεταπολεμικά (στο ιστορικό κέντρο κατοικούν 20, σε σύνολο 380 ατόμων), προκειμένου να διατηρηθεί η αυθεντικότητα του ιστορικού οικισμού, απειλεί να μεταμορφώσει το ιστορικό κέντρο σε ζωντανό μουσείο, αποκόπτοντας τους κατοίκους από τη κληρονομιά τους (Heritprot, 2013; Kovács, 2004, σ.33,σ.54; Míkula, 2013)

Από τη συγκριτική μελέτη των κριτηρίων ένταξης τους αντιλαμβανόμαστε κυρίως τα ακόλουθα:

1. Η συμπερίληψη στον ΚΠΚ αποτελεί συνήθως το επιστέγασμα μιας μακρόχρονης πορείας συντήρησης του μνημείου (Askew, 2010,σ.38). Και στις δύο περιπτώσεις, εξαιρείται η *ακεραιότητα* και *αυθεντικότητα* των μνημείων (παρά τις καταστροφικές συνέπειες των πυρκαγιών στο Hollókő και των στρατιωτικών-επεμβάσεων στο Tokaj, τα δύο μνημεία αναδομήθηκαν βάσει των παραδοσιακών προτύπων-τεχνικών). Μάλιστα στη περίπτωση του Tokaj επισημαίνεται πως η *ακεραιότητα* είναι πιο σημαντική από την αυθεντικότητα, καθώς κατάφερε να διατηρήσει την ιδιαίτερη οινική του παράδοση, για περισσότερα από χίλια χρόνια (Advisory Body Evaluation, 2002, σ.19-20; ICOMOS, 1987, σ.1-3; WHC Nomination, 2002, σ.11-15)
2. Στη περίπτωση του Hollókő επισημαίνεται πως η ιδιαίτερη λαογραφική-φολκλορική-αρχιτεκτονική παράδοση και τρόπος ζωής των Ραλός, *εγγυώνται την επιτυχή διαφύλαξή του* (ICOMOS, 1987, σ.1-3; Κονάcs, 2004, σ.53). Αναφορικά με το Tokaj, επισημαίνεται πως τόσο το *νομοθετικό πλαίσιο, όσο και το διαχειριστικό του πλάνο*, διασφαλίζουν τη προστασία και βιωσιμότητα του (Advisory Body Evaluation, 2002, σ.19)
3. Επίσης εξαιρείται η μοναδικότητά τους και ότι αποτελούν σημαντικές μαρτυρίες των διαχρονικών οικονομικών-κοινωνικών-ιστορικών εξελίξεων. Το Hollókő αποτελεί ζωντανό δείγμα της αγροτικής ζωής της κεντρικής Ευρώπης πριν την γεωργική επανάσταση του 20^{ου} αιώνα, ενώ το Tokaj ως πολιτιστικό σταυροδρόμι και καθρέπτης του τρόπου ζωής διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων (Advisory Body Evaluation, 2002,σ.18-20; ICOMOS, 1987,σ.1-3; Κονάcs, 2004,σ.53; WHC Nomination, 2002, σ.15)

Ωστόσο εξετάζοντας αναλυτικότερα, παρατηρούμε κυρίως τα ακόλουθα:

1. Και στις δύο περιπτώσεις τα μέχρι πρότινος θεσμικά κενά στο συγγρικό νομοθετικό πλαίσιο, για τη προστασία-διαχείριση των μνημείων ΠΠΚ(Inkei & Hentz, 2013,σ.2, 4-5,12-13,28-31), όσο και οι διαφορετικές απόψεις, συντέλεσαν στην αδυναμία συντονισμού εμπλεκομένων φορέων, δυσχεραίνοντας την εφαρμογή του στρατηγικού διαχειριστικού πλάνου. Ενδεικτικό είναι ότι ήδη από την αρχή της συμπερίληψης του Hollókő είχαν εμφανιστεί σοβαρά προβλήματα (Roman, 1993, σ.154-156), τα οποία στη πορεία μεγιστοποιήθηκαν (Carter, 2013, σ.10; Katalin, 2012, σ.5; Κονάcs,

- 2004, σ.83; Kovács, 2007, σ.30; Limbacher, 2005, σ.26-27; Sztrémi, 2007, σ.24; Sziva, 2010, σ.58).
2. Η ανεργία, το γενικά χαμηλό βιοτικό επίπεδο, η έλλειψη σύγχρονων τουριστικών υποδομών και η ελλιπής εξειδίκευση των κατοίκων χαρακτηρίζουν την ευρύτερη περιοχή. Ειδικότερα στη περίπτωση του Hollókő, η εξαφάνιση της εθνογραφικής παράδοσης (εμπορευματοποίηση-αλλοίωση, απομάκρυνση-από-την-κτηνοτροφία-γεωργία), αλλά και η διαβίωση των ίδιων των Palóc (ραγδαία πληθυσμιακή μείωση, ανεργία) καθίσταται πλέον άμεση απειλή (Kovács, 2004, σ.32-34, σ.54-60, σ. 60-84; Ispánné, 2009 όπως αναφέρεται στο Kovács, 2009; Kovács, Molnár & Farkas, 2000, σ.19-20; Limbacher, 2005, σ.26-27).
 3. Η συμπερίληψη του Hollókő στον ΚΠΚ, αποτελεί ουσιαστικά μια πολιτική κίνηση του τότε καθεστώτος, ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής (Kovács, 2012, σ.4). Έτσι μολονότι το κριτήριο αναφέρεται σε έναν «πολιτισμό που έχει καταστεί ευάλωτος» (WHC-Unesco, 2014a) και επισημαίνεται πως η ΑΠΚ, τρόπος ζωής των Palóc, που αντικατοπτρίζεται απτά στο παραδοσιακό χωριό (Deacon & Beazley, 2006, σ.14; Kuruk, 2004, σ.18), διασφαλίζει την διαφύλαξή του, φαίνεται πως η ΑΠΚ έρχεται σε δεύτερη μοίρα (Kuruk, 2004, σ.18). Η πολύχρονη μονομερής-κρατική-εστίαση στη προστασία της αρχιτεκτονικής-φυσικής κληρονομιάς, αποξένωσε τους Palóc από την κληρονομιά τους (τα ιστορικά κτήρια είχαν περάσει στην ιδιοκτησία του κράτους, προκειμένου να συντηρηθούν, καθώς οι Palóc θεωρείτο, πως δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσουν-κατανοήσουν τη κληρονομιά τους) (Inkei & Hentz, 2013, σ.2; Kovács, 2012, σ.4). Από την άλλη, τα κριτήρια του Tokaj, εστιάζοντας στην οινοπαραγωγική-κληρονομιά, δίνοντας έμφαση στην εμπορική-οινοπαραγωγική-τουριστική ανάπτυξη, ενέτειναν τις κοινωνικές-ταξικές ανισότητες (Biagioli, 2013, σ.6).
 4. Τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες σε εθνικό επίπεδο τόσο για την βιώσιμη-τουριστική-ανάπτυξη (οινοτουρισμού-οικοτουρισμού-πολιτιστικού τουρισμού-αγροτουρισμού, κα), όσο και για την αποτελεσματικότερη διαφύλαξη-προβολή της πολιτιστικής-κληρονομιάς, μέσω της εφαρμογής στρατηγικού σχεδιασμού, εμπλέκοντας ενεργά τις κοινότητες (Τσάρτας & Σταυρινούδης, 2010, σ.12-13; WHC-Unesco, 2014a; WHC-SOC, 2013, σ.13-16; WHC -Unesco, 2014b), ειδικότερα μετά τη ψήφιση

του νέου νόμου για τη πολιτιστική κληρονομιά το 2011 (Act LXXVII/2011)) (Inkei & Hentz, 2013, σ.30-31)

5. Μολονότι ο περιοδικός έλεγχος των μνημείων (σε τακτική βάση τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, σε αντίθεση με τις προηγούμενες δεκαετίες) και οι επισημάνσεις ως προς τα θέματα που χρήζουν άμεσης επίλυσης, συντελούν στη λήψη των απαραίτητων μέτρων και στη δραστηριοποίηση των εμπλεκόμενων-φορέων (Tokaj: η αναβάθμιση του οδικού-δικτύου, η δημιουργία παρκινγκ και ηλεκτροπαραγωγικής-μονάδας ανεστάλησαν, καθώς ενείχαν σοβαρούς κινδύνους, για τη βιωσιμότητα του μνημείου. Hollókő: η επισήμανση των διαχειριστικών-αδυναμιών και της απειλητικής αλλοίωσης της αυθεντικότητας-ακεραιότητας του μνημείου, συνέβαλε στη σύσταση επιτροπής για το σχεδιασμό-εφαρμογή στρατηγικού πλάνου) (Advisory Body Evaluation, 2002, σ.19; Icomos, 2006, σ.2-3; Roman, 1993, σ.154-156; Tricaud & Denyer, 2011, σ.17-20; WHC-SOC, 2008, σ.1-7; WHC-SOC, 2009,σ.1; WHC-SOC , 2011, σ.1; WHC-SOC, 2013, σ.2-8; WHC-Unesco, 2014), παρατηρείται πως η Unesco, προκειμένου να διατηρήσει το *ουδέτερο προφίλ*, ενός υπερεθνικού-οργανισμού, δεν εμπλέκεται όσο θα έπρεπε ενεργά-αποφασιστικά στην άμεση επίλυση των επιμέρους προβλημάτων, όπως καταδεικνύει και η μακρόχρονη έλλειψη περιοδικών ελέγχων-κυρώσεων για τη περίπτωση του Hollókő. Έτσι, η ένταξη και η διαχείριση του μνημείου, εναπόκειται στις εθνικές-περιφερειακές-πολιτιστικές πολιτικές, που συνήθως επιφανειακά, στοχεύουν σε πολιτικά-εμπορικά-οικονομικά οφέλη και στην ανάδειξη της πολιτισμικής τους ηγεμονίας, μέσω της απόκτησης παγκόσμιου-πολιτισμικού-στάτους. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός, ότι η διαμόρφωση των κριτηρίων ένταξης, ακολουθώντας μια top-down ιεραρχική δομή, όπου το λόγο έχει η πολιτεία, δεν αντανακλούν τις απόψεις-ανάγκες-προσδοκίες των πολιτών, που βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση με το μνημείο, συντελώντας σε σύγκρουση συμφερόντων (Askew, 2010, σ.38-41).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από τη θεωρητική ανάλυση, πιστοποιείται πως η Unesco προσαρμοζόμενη στις εκάστοτε κοινωνικές-πολιτισμικές-οικονομικές-οικολογικές-τεχνολογικές εξελίξεις και αποτελώντας μια *δυναμική-ευέλικτη και ήπια πλατφόρμα διαχείρισης του μεταβαλλόμενου πολιτιστικού-πολιτικού πεδίου*, διαρκώς εξελίσσει-βελτιώνει τους θεμελιώδεις άξονες δράσης και τις προτεραιότητες της, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός ενιαίου πολιτισμικού χώρου παγκόσμιας εμβέλειας, όπου η ενθάρρυνση των πολιτιστικών εκφράσεων, ο διαπολιτισμικός-διάλογος, η προώθηση της πολιτιστικής-πολυμορφίας και η προστασία της πολιτιστικής-κληρονομιάς, σε όλες της τις εκφάνσεις, έχουν προεξάρχουσα θέση (Κόνσολα, 2006, σ.123; Unesco, 2011a, σ.5; Unesco, 2011b, σ.5).

Στις μέρες μας, λαμβάνοντας υπόψη τις ραγδαίες οικονομικές-πολιτισμικές-περιβαλλοντικές-κοινωνικές εξελίξεις, που ενισχύονται από τη παγκόσμια-χρηματοπιστωτική-κρίση, η δραστηριοποίηση της διεθνούς-κοινότητας, για την συσπείρωση των δυνάμεων, την ανάπτυξη καινοτόμων-συνεργειών και την αφύπνιση της συναίσθησης των υποχρεώσεων-χειρισμών προς την εύθραυστη φύση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελεί επιτακτική αναγκαιότητα. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μνημείων-τοποθεσιών οικουμενικής αξίας, η ένταξη τους στον ΚΠΚ, προϋποθέτοντας τη λήψη νομοθετικών-κανονιστικών μέτρων και ενεργοποιώντας δράσεις ευαισθητοποίησης-κατάρτισης-διαχείρισης, καθίσταται καθοριστική για τη διαφύλαξή τους και την εμπέδωση της συνείδησης, ότι η προστασία-διατήρηση και ο σεβασμός της ευαίσθητης φύσης τους, αποτελούν μέλημα όλης της ανθρωπότητας και βασικό στοιχείο του πολιτισμού και της καλλιέργειας των λαών (Τροβά, 2003, σ.188).

Εντούτοις, τόσο η ένταξή τους, όσο και η διαφύλαξη-προβολή αλλά και ισόρροπη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που σηματοδοτεί η συμπερίληψή τους, απαιτεί όχι μόνο την θεσμική-δραστηριοποίηση των κρατών-μελών, αλλά κυρίως την ουσιαστική διερεύνηση των αναγκών-απόψεων-προσδοκιών των κοινοτήτων, που βρίσκονται σε εγγύτητα με αυτό, όπως καταδεικνύεται και από τη περιπτωσιολογική μελέτη των μνημείων Tokaj-Hollókő. Ειδικότερα στις περιπτώσεις ΜΠΚ, όπως το Hollókő, όπου η συμβολική-οικουμενική τους αξία συχνά είναι *δυσανάλογη του μεγέθους ή και της ομορφιάς τους* (Shackley, 1998, σ.205), καθώς δεν περιορίζεται

μόνο σε υλικές-πολιτιστικές-εκφράσεις, αλλά περιλαμβάνει και την ΑΠΚ, το διεθνές πολιτισμικό τους στάτους, συχνά βρίσκει *ανέτοιμη τη κοινότητα, να ανταπεξέλθει στις τάσεις-ομογενοποίησης, του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου-πλαισίου.*

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, ότι τόσο η συμπερίληψη των μνημείων στον ΚΠΚ, όσο και η μετέπειτα βιωσιμότητα τους, συνιστούν μια δυναμική-αλληλοεξαρτώμενη-διαρκώς εξελισσόμενη και συνεχή διαδικασία, η οποία για να διασφαλιστεί επιτάσσει τη διαρκή επαγρύπνηση-αναπροσαρμογή των προσεγγίσεων-δράσεων της Unesco, την ουσιαστική δραστηριοποίηση των κρατών-μελών, αλλά πρωτίστως την δυναμική-εμπλοκή των πολιτών, των οποίων η βιωσιμότητα βρίσκεται σε άμεση αλληλεξάρτηση με το μνημείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έντυπη Ύλη-Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσση

1. Αθανασοπούλου, Α., (2002), « Σύντομη επισκόπηση των δομών πολιτισμού στην Ευρώπη», στο συλλογικό τόμο Α., Χαμπούρη-Ιωαννίδου Α., Αθανασοπούλου & Ε., Γλύτση, Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων, Τόμος Β΄-Πολιτιστικό πλαίσιο, Πάτρα.: Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, (σ.135-222)
2. Γκαντζιάς, Γ., (2007), «Ο Πολιτισμός στην Ψηφιο-Επικοινωνιακή Παγκοσμιοποίηση (Culture in Info-Communication Globalization), Πολιτιστικές Δραστηριότητες, Γενικό (Δημόσιο) Συμφέρον και Νέες Τεχνολογίες», 13ο Συνέδριο Εφαρμογών και Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Συνεδριακό Κέντρο «Ι.Βελλίδης» 4-6 Οκτωβρίου, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.
3. Γκαντζιάς, Γ., (2010), *Πολιτιστική Πολιτική, Χορηγία και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*. Αθήνα.: Εκδόσεις Παπασωτηρίου .
4. Γκαντζιάς, Γ., (2013), «Πολιτιστικές Δραστηριότητες και Ψηφιακή Τεχνολογία: Το Μοντέλο Διαχείρισης "Πολιτιστικές Δραστηριότητες Ενεργητικής Αντίληψης" (ΠΔΕΑ)» στο Γ. Κορρές, κ.συν, (υπό έκδοση), *Χωρική και Τοπική Ανάπτυξη: Θεωρία Μέθοδοι και Στρατηγικές*, Αθήνα : Εκδόσεις Σταμουλής,
5. Κόνσολα, Ντ., (2006), *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης
6. Μπιτσάνη, Ε, Π, (2004), *Πολιτισμική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη - Σχεδιασμός Πολιτιστικής Πολιτικής και Πολιτιστικού Προϊόντος*, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος
7. Βουδούρη, Δ. & Στρατή, Α.,(1999), *Η προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό Επίπεδο*, Ινστιτούτο Συνταγματικών Ερευνών, Κείμενα Δημοσίου Δικαίου, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα
8. Πασχαλίδης, Γ., (2002), «Η Συμβολή του Πολιτισμού στην Κοινωνική και Οικονομική Ανάπτυξη» στο συλλογικό τόμο Γ., Πασχαλίδης, Α., Χαμπούρη-Ιωαννίδου, *Οι διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων* , Τόμος Α΄-Εισαγωγή

στον Πολιτισμό, Πάτρα.: Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, (σ.221-243)

9. Τροβά, Ε., (2003), *Το πολιτιστικό περιβάλλον κατά το σύνταγμα 1975/86/2001*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Ξενόγλωσση

1. Addison,A.,C., (2007), « The vanishing virtual: Safeguarding heritage's endangered digital record» στο Y., E., Kalay,T., Kvan & J., Affleck., (2007), *New heritage : new media and cultural heritage*, London: Routledge, (pp.27-39)
2. Amin, A., (1994), *Post-Fordism- A reader*, Oxford: Blackwell.
3. Askew,M.,(2010), «The magic list of global status: UNESCO,World Heritage and the agendas of states» στο S.,Labadi & C.,Long(2010) *Heritage and Globalisation*, London: Routledge, (pp.19-44)
4. Bassa, L., (2013), « Network of Hungarian Rural Heritage Farmhouses» στο R., Razaq, K., Griffin, & N., Morpeth, *Cultural Tourism*, UK: CABI, (pp.151-162).
5. Cameron,F.,(2007), «The politics of heritage authorship: The case of digital heritage collections» στο Y., E., Kalay,T., Kvan & J., Affleck., (2007),*New heritage : new media and cultural heritage*, London: Routledge, (pp.170-184)
6. Castells, M., (2010), *The Information Age Economy, Society, and Culture: Volume I:The Rise of the Network Society, Second edition With a new preface*, Oxford: Blackwell.
7. Fyall,A., & Rakic,T.,(2006), «The future market for World Heritage Sites» στο A., Leask, & A., Fyall, (2006), *Managing World Heritage Sites*, Oxford: Butterworth-Heinemann,(pp.159-175)
8. Gantzias, G., K., (2013), « The Greek Crisis & CO.D.TRA (Code of Digital Transactions): Mobile Payments and the Global Info-Cash (GIC)», στο E.,G., Carayannis &G., M., Korres,(2013), *European Socio-Economic Integration Challenges, Opportunities and Lessons Learned*, New York- Heidelberg – Dordrecht- London :Springer (pp.85-95)
9. Goeldner, C., R., & Ritchie, J.R., B.,(2011), *Tourism : principles, practices, philosophies.—12th ed*, Hoboken, New Jersey: John

10. Hall, M.,C.,(2006) «Implementing the World Heritage Convention: what happens after listing?» στο A., Leask, & A., Fyall, (2006), *Managing World Heritage Sites*, Oxford: Butterworth-Heinemann,(pp.20-34)
11. Ioannides, D., & Debbage, K., (1998), *The economic geography of the tourist industry: a supply-side analysis*, London: Routledge
12. Kalay, Y., E..(2007) «Introduction: Preserving cultural heritage through digital media» στο Y., E., Kalay,T., Kvan & J., Affleck., (2007),*New heritage : new media and cultural heritage*, London: Routledge, (pp.1-10)
13. Kelly, K., (1994), *Out Of Control: The New Biology of Machines, Social Systems, and the Economic World*, Menlo Park, CA: Addison-Wesley.
14. Kelly, K., (2010), *New Rules for the New Economy 10 radical strategies for a connected world*, Middlesex, England: Viking-Penguin Group
15. Koschtial, U, (2008), «The 2001 UNESCO Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage: advantages and challenges», *Museum International*, Volume 60, Issue 4,(pp.63–69)
16. Kovács D., (2004), *Hollókő Management Plan*, Hollókő: Hollókő Public Foundation
17. Kovács D., (2012), « The issues of a ‘living’ Word Heritage Site: The case of Hollókő» *Vernacular architecture tradition and rural development, International conference, Symmetry: Culture and Science*, 8-10 June 2012, Budapest, Hungary
18. Leask,A.,& Fyall,A.,(2006), *Managing World Heritage Sites*, Oxford: Butterworth-Heinemann
19. Lickorish, L., J., & Jenkins, C., L., (1997), *An Introduction to Tourism*, Oxford: Butterworth-Heinemann
20. Mattelart, A., (2005), *Diversité culturelle et mondialisation*. Paris: Éditions La Découverte.
21. Parry, R., (2007), *Recoding the Museum Digital Heritage and the Technologies of Change*, London:Routledge
22. Puczkó, L., & Rátz, T.,(2001), «The Budapest Spring Festival: a Festival for Hungarians?» στο G., Richards, (2001), *Cultural Attractions and European Tourism*, UK: CABI, (pp.199-214)
23. Ronchi, A., M.,(2009) *ECulture-Cultural Content in the Digital Age*, Berlin Heidelberg : Springer-Verlag

24. Smith, M., K., (2003), *Issues in Cultural Tourism Studies*, London: Routledge
 25. Smith, M., K., (2009), *Issues in Cultural Tourism Studies-2nd edition*, London: Routledge
 26. Timothy, D., J. & Nyaupane, G., P, (2009), *Cultural Heritage and Tourism in the Developing World A regional perspective*, London: Routledge
 27. Throsby,D., (2010), *The Economics of Cultural Policy*, New York :Cambridge University Press
 28. Rusalic,D.,(2009), *Making the Intangible Tangible : the new interface of cultural heritage*, Belgrade : SASA, Institute of Ethnography
 29. Shackley, M., (ed.) (1998), *Visitor Management: Case Studies from World Heritage Sites*, London:Butterworth-Heinemann.
 30. Shackley, M., (2006), «Visitor management at World Heritage Sites» στο A., Leask, & A., Fyall, (2006), *Managing World Heritage Sites*, Oxford: Butterworth-Heinemann,(pp.83-93)
 31. Van der Aa., B.,J..M. (2005) *Preserving the Heritage of Humanity? Obtaining World Heritage Status and the Impacts of Listing*, Doctoral Thesis, Faculty of Spatial Sciences, University of Groningen, Groningen.
 32. Von Schorlemer, S., & Stoll, P., T.,(2012), *The UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions: Explanatory Notes*, Berlin-Heidelberg: Springer-Verlag
 33. Urry, J., (2002), *The Tourist Gaze-Second Edition*, London.: Sage Publications
- Οπτικοακουστικό Υλικό –CD ROM*

1. Κύρκος, Σ., (2008), «Κεφάλαιο 5: Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών και της πολιτιστικής κληρονομιάς στον 21ο αιώνα Θεσμικές και νομοθετικές διαστάσεις», στο Γκατζιάς, Α., Γκαντζιάς Γ. (επιμ.), *ΔΠΜ51:Πολιτιστική Διαχείριση και Πολιτική στην Εποχή της Κοινωνίας των Πληροφοριών και της Γνώσης*. Εναλλακτικό Διδακτικό Υλικό Μορφής Υπερκειμένου, ΠΑΤΡΑ : ΕΑΠ

Πηγές Διαδικτύου-Διαδικτυακές Αναφορές

Επιστημονικά άρθρα –Συνέδρια (Αναφορικά με τη δράση της Unesco)

1. Γιαρένης, Ε., Α., (2005), «Η προστασία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος σε περίπτωση ενόπλων συρράξεων», *Περιοδικό Περιβάλλον & Δίκαιο*, (σ. 212-220)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.militaryjustice.gr/athra/prostsia_anthropogenous_perivalontos.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14
2. Κόνσολα, Ν., (2013), «Στρατηγικό σχέδιο πολιτιστικού τουρισμού για την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου», *Πρακτικά Συνεδρίου :Αγροτική οικονομία, ύπαιθρος, χώρος, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη -11ο Τακτικό επιστημονικό συνέδριο*, 14 - 15 Ιουνίου, 2013, Ε.Τ.Ε.Ε.Π.Ε., Πάτρα, Ελλάδα,
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/51_konsola_ersagr13.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14
3. Μυλωνόπουλος,Δ.,(2006), «Η διεθνής έννομη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος σε περίοδο εχθροπραξιών», *Περιοδικό Περιβάλλον & Δίκαιο*, Τεύχος 4/2006, (σ.561-569)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<https://www.academia.edu/3645401/>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14
4. Brundland , G., H., (1987) «Our Common Future, Chairman's Foreword» στο *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, United Nations Documents, (pp.5-9)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14
5. Jokilehto,J.,(2008), *What is OUV?Defining the Outstanding Universal Value of Cultural World Heritage Properties*, Paris:Icomos
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.international.icomos.org/publications/monuments_and_sites/16/pdf/Monuments_and_Sites_16_What_is_OUV.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14

6. Handl, G.,(2012) *Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment(Stockholm, Declaration),1972 and the Rio Declaration on Environment and Development, 1992*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://legal.un.org/avl/pdf/ha/dunche/dunche_e.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14

7. Huxley, J., (1946), *UNESCO its purpose and its philosophy -Preparatory Commission of UNESCO*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000681/068197eo.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14

8. Kuruk, P.,(2004), « Cultural Heritage, Traditional Knowledge and Indigenous Rights: An Analysis of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage *Macquarie Journal of International and Comparative Environmental Law* (2004), Vol 1

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.law.mq.edu.au/public/download/?id=14953>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14

9. Lenzerini, F.,(2011), «Intangible Cultural Heritage: The Living Culture of Peoples», *The European Journal of International Law*, Vol. 22 ,no. 1,(pp.101-120)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://ejil.oxfordjournals.org/content/22/1/101.full.pdf+html>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

10. Lixinski,L.,(2011), «Selecting Heritage: The Interplay of Art, Politics and Identity», *The European Journal of International Law*, Vol., 22 no. 1,(pp.81-100)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://ejil.oxfordjournals.org/content/22/1/81.full.pdf+html>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14

11. Lusenet,L.,D.,(2007) «Tending the Garden or Harvesting the Fields: Digital Preservation and the UNESCO Charter on the Preservation of the Digital

Heritage», *Library Trends*, Volume 56, Number 1, Summer 2007, Published by The Johns Hopkins University Press, (pp. 164-182)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://lib.haifa.ac.il/collections/isratage/images/pdf/unesco.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14

12. Lusenet,L.,D. & Wintermans,V., (2007) *Preserving the digital heritage: principles and policies*, Hague: Netherlands National Commission for UNESCO

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.ica.org/5697/paag-resources/preserving-the-digital-heritage-principles-and-policies.html>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14

13. Pedersen, A.,(2002), *Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers*, Paris: Unesco World Heritage Centre

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-113-2.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14

14. Rahaman,H., & Kiang-Tan, B., (2011), «Interpreting Digital Heritage: A Conceptual Model with End-Users' Perspective», *International journal of architectural computing*, Vol. 09,issue. 01, (pp.99-113)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

https://www.academia.edu/637468/Interpreting_Digital_Heritage_A_Conceptual_Model_with_End-Users_Perspective

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14

15. Richards, G., (2005), *Cultural Tourism in Europe*, ATLAS. Originally published by CABI, Wallingford, UK, 1996

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.tram-research.com/cultural_tourism_in_europe.PDF,

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

16. Schipper,F.T.,& Frank,E.,(2013) «A Concise Legal History of the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and a Comparative Analysis of the 1935 Roerich Pact and the 1954 Hague Convention in the

Context of the Law of War», *Archaeologies*, April 2013, Volume 9, Issue 1, (pp 13-28)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11759-013-9230-7/fulltext.html>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

17. Stenou, K., (2004), *Unesco and the issue of Cultural Diversity: Review and strategy, 1946-2004*, Revised version 2004, Initial Published in 2000 Paris: UNESCO

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.unesco.org/culture/culturaldiversity/docs_pre_2007/unesco_diversity_review_strategy_1946_2004_en.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

18. Van Oers,R.,(2009), “Sleeping with the enemy. Private Sector Involvement in World Heritage Preservation”, *Keynote presentation at the Xth World Congress of the Organization of World Heritage Cities*, 8 – 11 Septembe, Quito, Ecuador

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Y6vf2I5ZtSYJ:www.vsa.lt/Oers_sleeping_rvo.doc+&cd=5&hl=el&ct=clnk&gl=gr

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14

Κυβερνητικές Πηγές- Ευρωπαϊκοί/Διεθνείς Οργανισμοί

1. Αιτιολογική έκθεση, (2006), *Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς»*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%2051.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

2. Νόμος υπ' αριθμ. 1114/1981, «Περί κυρώσεως της εις Χάγην 14ην Μαΐου 1954 υπογραφείσης Συμβάσεως «περί προστασίας των πολιτιστικών αγαθών εν περιπτώσει ενόπλου συρράξεως μετά του Κανονισμού εκτελέσεως αυτής, τού Πρωτοκόλλου και των υπ.' αριθ. I, II και III αποφάσεων της διασκέψεως»,

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αριθμός φύλλου 6, τεύχος Πρώτο, 8 Ιανουαρίου

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=y8z6e9NvNUI%3d&tabid=56>

[7](#)

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

3. Νόμος υπ' αριθμ. 1126/1981, «Περί κυρώσεως της εις Παρισίους την 23ην Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως δια την Προστασία της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*, Αριθμός φύλλου 32, τεύχος Πρώτο, 10 Φεβρουαρίου

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/files/N1126.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

4. Νόμος υπ' αριθμ 3521/2006 , «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*, Αριθμός φύλλου 275, τεύχος Πρώτο, 22 Δεκεμβρίου

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=6dv8jVK2%2Bj8%3D&tabid=567>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

5. COE,(2014) *HEREIN: Observatory on policies and values of the European heritage*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Herein/Default_en.asp

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14

6. GHF(Global Heritage Fund), (2014) *Principal Threats to Heritage*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

[http://globalheritagefund.org/what we do/our vanishing heritage principal t hreats](http://globalheritagefund.org/what_we_do/our_vanishing_heritage_principal_threats)

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

7. EU-journal (Official Journal of the European Union), (2008), *Council conclusions of 20 November 2008 on the European digital library EUROPEANA*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:319:0018:0019:EN:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:319:0018:0019:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:319:0018:0019:EN:PDF)

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

8. Icomos, (2002), *Γενικές Αρχές της Χάρτας*, Μτφ.: Α., Δημητσάντου-Κρεμέζη, ICOMOS, Paris

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.international.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 16/4/14

9. UN, (1992), *Rio Declaration on Environment and Development*, United Nations (UN), Rio De Janeiro

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.jus.uio.no/lm/environmental.development.rio.declaration.1992/portrait.a4.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

10. UN, (1996), «Report of the United Nations Conference on Human Settlements», *Conference on Human Settlements (Habitat II)*, 3-14 June 1996, United Nations, Istanbul, Turkey

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

[http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G96/025/00/PDF/G9602500.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G96/025/00/PDF/G9602500.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G96/025/00/PDF/G9602500.pdf?OpenElement)

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

11. Unesco, (1970), *Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001333/133378mo.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

12. Unesco, (1972), *Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

13. Unesco, (1982), « Mexico City Declaration on Cultural Policies», *World Conference on Cultural Policies*, 26 July - 6 August 1982 , UNESCO Mexico City, Mexico
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14
14. Unesco, (1999), *Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict 1999*
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001306/130696eo.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14
15. Unesco, (2002a), «UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity» στο *Records of the General Conference Paris-Volume 1 Resolutions*, 15 October to 3 November 2001, UNESCO, Paris, France, (pp.61-64)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124687e.pdf#page=67>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14
16. Unesco, (2002b), *Manual of the General Conference*, Paris: Unesco
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001255/125590e.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14
17. Unesco, (2004), «Volume 1 Resolutions» , *Records of the General Conference 32nd Session*, Unesco, 29 September to 17 October 2003, Paris, France
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001331/133171e.pdf#page=80>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14
18. Unesco, (2005), *Ten keys to the Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*, Paris: Unesco
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://arts.gov.au/sites/default/files/pdfs/149502E.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 14/4/14
19. Unesco, (2005a), *Criteria for inscription on the lists established by the 2003 convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*

, Paris: Unesco

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00035-EN.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

20. Unesco, (2006), «*Cultural Diversity*», *Bureau of Public Information memobpi*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.unesco.org/bpi/pdf/memobpi36_culturaldiversity_en.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

21. Unesco, (2011a), « How does UNESCO contribute to building a culture of peace and to sustainable development?», *UNESCO General Conference, 36th session, 26-27 October, France, Paris*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002161/216130e.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 15/4/14

22. Unesco, (2011b), *A new cultural policy agenda for development and mutual understanding*, Paris: Unesco

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002147/214747e.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

23. Unesco, (2011c), *What is Intangible Cultural Heritage?*, Paris: Unesco

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/01851-EN.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

24. Unesco, (2012) *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/archive/opguide12-en.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

25. Unesco, (2014) *Τι είναι η UNESCO; Τι κάνει η UNESCO;*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.unesco-hellas.gr/gr/1_1.htm

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

26. Unesco, (2014a), *Protecting Our Heritage and Fostering Creativity*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://en.unesco.org/themes/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

27. Unesco, (2014b), *The World Heritage Convention*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/en/convention/>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 12/4/14

28. Unesco, (2014c), *Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά Unesco*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.htm

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

29. Unesco, (2014d), *The Criteria for Selection*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/en/criteria/>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 11/4/14

30. Unesco, (2014e), *Άυλη κληρονομιά*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_2.htm

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 13/4/14

Holloko

1. Τσάρτας, Π., & Σταυρινούδης, Θ., (2010), «Ευρωπαϊκή διεύρυνση, ευκαιρίες και απειλές για τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς και τις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις», *Γεωγραφίες*, Τόμος. 16, (σ. 32-51)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://geographies.gr/?page_id=957

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 16/4/2014

2. Beazley, O, & Deacon, H., (2007) «Safeguarding Intangible Heritage Values Under the World Heritage Convention: Auschwitz, Hiroshima and Robben Island», στο Janet Blake (2007), *Safeguarding Intangible Heritage: Challenges and Approaches : a collection of essays*, London:Institute of Art and Law

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

https://www.academia.edu/376665/The_Safeguarding_of_Intangible_Heritage_values_under_the_World_Heritage_Convention_Auschwitz_Hiroshima_and_Robben_Island

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 16/4/2014

3. Carter, V.,J., (2013) «Meeting in Kozard Hungary», *ECOVAST Report 55* , European Council for the Village and Small Town (ECOVAST), (pp.9-10)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.dorfwiki.org/upload/PhilTurner/ecovastnews55.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 17/4/2014

4. CoE, (2011), «Annual report: Ipolytarnoc fossils nature conservation area », *Convention of the conservation of European wildlife and natural habitats-Annual Reports I, 14-15 March 2011*, Council of Europe-Directorate of Culture and Cultural and Natural Heritage- Group of specialists-European diploma of protected areas, Strasbourg, France,(pp. 71-77)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1786258&SecMode=1&DocId=1701518&Usage=2>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 17/4/2014

5. EDEN, (2013), *Discover Hungary's hidden treasures!*, *European Destinations of Excellence*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://at.gotohungary.com/documents/10180/79823/EDEN+2013.pdf/afc15230-c046-4091-8491-996e9166c949>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014

6. Heritprot, (2013), *Hollókő*, Heritprot

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.heritprot.com/holloko>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014

7. Horváth ,G., & Csüllög , G., (2010) «A New Slovakian-Hungarian Cross-Border Geopark in Central Europe–Possibility for Promoting Better Connections Between the Two Countries», *European Countryside*, Volume 5, Issue 2, (pp146–162)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.degruyter.com/view/j/euco.2013.5.issue-2/euco-2013-0010/euco-2013-0010.xml?format=INT>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014

8. HNTO, (2013), *Ecotourism, Hungarian National Tourist Office*
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.itthon.hu/site/upload/mtrt/kiadvanyok/nemzeti_park/en/pdf/Ecotourism.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014
9. Icomos, (1987), «Advisory Body Evaluation», *World Heritage List- Old Village of Hollókő and its Surroundings-Documents*, UNESCO
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://whc.unesco.org/archive/advisory_body_evaluation/401.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 16/4/2014
10. Icomos, (2006), «Periodic Reporting», *World Heritage List- Old Village of Hollókő and its Surroundings-Documents*, UNESCO
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://whc.unesco.org/archive/periodicreporting/EUR/cycle01/section2/401-summary.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 16/4/2014
11. Igó, Z., T.,(2010), «The Role of Cultural Tourism in the North-Hungarian Region», *Periodica Oeconomica*, October, (pp. 77–87)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://gti.ektf.hu/anyagok/po/2010/1/PO2010Issue1_TIZS.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014
12. Inkei,P & Hentz,J (2013),*Compendium Cultural policies and trends in Europe: Hungary*
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.culturalpolicies.net/web/profiles-download.php>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014
13. Ipolytarnoc, (2013), *Fossil remains of Ipolytarnoc*, Ipolytarnoc
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://osmaradvanyok.hu/uploads/File/pdf/Ipolytarnoc_English.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 19/4/2014

14. Katalin, R., (2012), «Hollókő, “the living village?”», *ÖRÖKSÉG(Heritage)*, 16 Vol. ,Issue.6., (June 2012th), (pp.4-7). (Μτφ.: Α. Ελευθερίου, Πρωτότυπος τίτλος: «Hollókő, élő falu”?») Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://epa.oszk.hu/02100/02163/00058/pdf/EPA02163_orokseg_2012_06.pdf Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 19/4/2014
15. Kovács, O., (2009), «Hollókő has survived from the World Heritage title» , *Magazin-műemlékem.hu*. (Μτφ.: Α. Ελευθερίου,, Πρωτότυπος τίτλος: «Hollókőn már túléltek a világörökségi címet».) Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.muemlekem.hu/magazin/holloko%20muemlek%20vilagorokseg> Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 20/4/2014
16. Kovács, D., Molnár, M., &Farkas, T.,(2000), «Making Hollókő famous and ...?», *Falu Város Régió*, No: 10., (pp. 14-21), (Μτφ.: Α. Ελευθερίου, Πρωτότυπος τίτλος: «Hollókő felemelése és...?») Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.vati.hu/files/sharedUploads/docs/FVR/2000_10_szam.pdf Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 20/4/2014
17. Kovács, D.,(2007), «How can we manage Hollókő?,Who cares about it?» *Responsibilities of different actors in the field of monument protection*, June 28 – July 4 2007, Roman Andras Summer University on monument protection, Noszvaj, Hungary. (Μτφ.: Α. Ελευθερίου, Πρωτότυπος τίτλος: «Kezelés –kezelési terv- kezelő szervezet–avagy ki is az a bizonyos „műemlék (helyszín) menedzser”Hollókőt menedzselni?») Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.icomos.hu/dhg/hun/221/downloads/ramnye_kulonszam.pdf Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 20/4/2014
18. Limbacher, G., (2005), «Is Hollókő-a World Heritage Monument- a living place?», *Magyar Múzeumok*, Vol. 11, Num.1,pp.(25-27). (Μτφ.: Α. Ελευθερίου, Πρωτότυπος τίτλος: «Hollókő-világörökség az élő (?) múzeumfalu») Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.magymuzeumok.hu/archivum/2005_1.pdf Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 21/4/2014

19. Mikula, P., (2013), *Interview: Peter Mikula representative of the Municipality of Holloko*, Heritprot
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.heritprot.com/node/101>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 21/4/2014
20. Ministerul Culturii,(2012), *The old villages of Hollókő and Rimetea and their surroundings*, Romanian Ministry of Culture and National Heritage
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5683/>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 21/4/2014
21. Nogradgeopark, (2009), *Application dossier for nomination as a European Geopark, Novohrad - Nógrád Geopark*,
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.nogradgeopark.eu/doc/NNG_Application_s_.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 21/4/2014
22. Peter, E.,(2009), «Visit to Hollókő Ethno Village (part of UNESCO World Heritage)», *International trip report - Study Tour on Developing Cultural Tourism: "Hungarian experiences"*, HUN-IDA, (pp.17)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://mptf.undp.org/>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 21/4/2014
23. PHARE,(2002), «Reconstruction of the old village of Hollókő», *2002–2003-Promotion of integrated local development actions programme granted projects* , PHARE
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.vati.hu/files/sharedUploads/docs/vati_egesz.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 22/4/2014
24. Priest, A.,(2007), «World Heritage and Tourism –The effects of the World Heritage title on the tourism of the Sites and the neighbouring settlements presented via a Hungarian case study», *Európai Kihívások IV, Nemzetközi Tudományos Konferencia*, 12 October 2007,Szeged University of Sciences, Szeged, Hungary (pp. 348-352)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.human.geo.u-szeged.hu/?q=hu/node/73> (Στα ουγγρικά)

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?rep=rep1&type=pdf&doi=10.1.1.224.9886>(Στα αγγλικά)

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 22/4/2014

25. Rátz, T., & Puczko, L., (1998), «Rural Tourism and Sustainable Development in Hungary» στο D. , Hall & L., O'Hanlon, *Conference Proceedings: Rural Tourism Management: Sustainable Options*, 9-12 September 1998, Scottish Agricultural College, Auchincruive, Near Ayr, Scotland, UK, (pp.450-464)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://torc.linkbc.ca/torc/downs1/Rural%20Tourism%20and%20Development%20in%20Hungary.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 22/4/2014

26. Roman, A., (1993), «Historic Town and Tourism», *Archaeological Heritage Management, Cultural Tourism and Conservation Economics*, International Scientific Symposium-10th General Assembly, Icomos, Colombo, Sri Lanka (pp.154-160)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.international.icomos.org/publications/93sy_tou20.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 19/4/2014

27. Sziva, I., (2010), *Interpreting and analyzing the competitiveness of touristic destination*, Ph.D. Dissertation, Corvinus University Budapest -Ph.D. Program of Management and Business Administration

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://phd.lib.uni-corvinus.hu/581/2/Sziva_Ivett_dissen.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 22/4/2014

28. Sztrémi, Z., (2003), «Sending the cockle stove into retirement», *At the gates of the Union-A selection of PHARE projects*, PHARE

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://palyazat.gov.hu/doc/854>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014

29. Vilagorokseg, (2013), *Hollókő and its Surroundings* (1987), Magyar világörökségi helyszínek. (Μτφ.:Α. Ελευθερίου, Πρωτότυπος τίτλος: «Hollókő őfalu és környezete »)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.vilagorokseg.hu/portal/helyszin.php?id=20070131183852>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 20/4/2014

30. WHC-Unesco(2014) *Old Village of Hollókő and its Surroundings*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/en/list/401>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014

31. WHC-Nomination–Documentation (1987) *HOLLOKO, ENSEMBLE D'ARCHITECTURE RURALE Proposition d'inscription sur la liste du patrimoine mondial soumise par la Hongrie*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.tesag.jcu.edu.au/whs/europe1/pdf/401.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 18/4/2014

Tokaj

1. Advisory Body Evaluation,(2002), *Tokaji Wine Region (Hungary) No 1063*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://whc.unesco.org/archive/advisory_body_evaluation/1063.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 22/4/2014

2. Arnóth ,A.,(2001) « Architectural Treasures of the Historical Vineries in Tokaj-Hegyalja», *World Heritage Expert Meeting on Vineyard Cultural Landscapes* , 11-14 July 2001, Tokaj, Hungary,

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001488/148828mo.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014

3. Arnóth ,A.,(2005) «New architecture in historic context», *Proceedings of the scientific symposium:Monuments and sites in their setting - conserving cultural heritage in changing townscapes and landscapes*,17-21 October 2005, Xian,China

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.international.icomos.org/xian2005/papers/3-6.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014

4. Biagioli,G., (2013), «The structuring elements of the landscape according to inhabitants, public and private stake holders:a view from in side» στο Biagioli,G., Prats M.,& J.,Bender (2013) *European Guidelines for wine cultural landscape preservation and enhancement*, Italy: INTERREG IVC (pp.6-7)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

- <http://www.vitour.org/images/documents/vitourlandscapeguidelinesen02.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014
5. Basco ,A.,(2001) « Vignoble et caves», *World Heritage Expert Meeting on Vineyard Cultural Landscapes* , 11-14 July 2001, Tokaj, Hungary,
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001488/148828mo.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014
6. Berecz,B., Füzi,J., Nagy,D., & Tolnay,Z.,(2008) *Tourism strategy and management plan of the Aggtelek Karst and its surrounding areas*
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.oete.de/tourism4nature/results/ag_pictures/ag05_tmp_en.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014
7. Horváth, T., C.,(2006), *Regional policy in the European union and in north Hungary*
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://elib.kkf.hu/edip/D_12325.pdf
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014
8. Koolnews,(2013), *Η κλιματική αλλαγή απειλεί τα κρασιά της Νότιας Ευρώπης*
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.koolnews.gr/extras/i-klimatiki-allagi-apeilei-ta-krasia-tis-notias-europis/>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 27/4/2014
9. Laidet, M., (2013), « Governance and Vineyard Cultural Landscapes» στο Biagioli,G., Prats M.,& J.,Bender (2013) *European Guidelines for wine cultural landscape preservation and enhancement*, Italy: INTERREG IVC (pp.41-47)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.vitour.org/images/documents/vitourlandscapeguidelinesen02.pdf>
Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014
10. Marchese,F.,(2013) «Ecological system» στο Biagioli,G., Prats M.,& J.,Bender (2013) *European Guidelines for wine cultural landscape preservation and enhancement*, Italy: INTERREG IVC (pp.16-19)
Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.vitour.org/images/documents/vitourlandscapeguidelinesen02.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

11. Nagymarosy, A.,(2001) « Geological Structure and Natural Treasures of Tokaj-Hegyalja», *World Heritage Expert Meeting on Vineyard Cultural Landscapes* , 11-14 July 2001, Tokaj, Hungary,

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001488/148828mo.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014

12. Prats, M.,(2013), « Cultural landscapes: definitions» στο Biagioli,G., Prats M.,& J.,Bender (2013) *European Guidelines for wine cultural landscape preservation and enhancement*, Italy: INTERREG IVC (pp.5)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.vitour.org/images/documents/vitourlandscapeguidelinesen02.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

13. Rossler,M.,(2001) «World Heritage Cultural Landscapes: Concept and Implementation», *World Heritage Expert Meeting on Vineyard Cultural Landscapes* , 11-14 July 2001, Tokaj, Hungary,

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001488/148828mo.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

14. Schimek, M, (2013), «The physical elements of the landscapes» στο Biagioli,G., Prats M.,& J.,Bender (2013) *European Guidelines for wine cultural landscape preservation and enhancement*, Italy: INTERREG IVC (pp.8-15)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://www.vitour.org/images/documents/vitourlandscapeguidelinesen02.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 27/4/2014

15. Tricaud, P., M, & Denyer, S.,(2011) *Report of a Unesco-Icomos Advisory Mission 20th-25th September 2010*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.vilagorokseg.hu/portal/download/tokaj_%20unesco_icomos_mission_report_2011_engl.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 28/4/2014

16. WHC-SOC, (2008), *State of Conservation Report :Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.vilagorokseg.hu/portal/download/Tokaj_Report_2008.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

17. WHC-SOC, (2009), *State of Conservation Report :Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/en/soc/702>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

18. WHC-SOC, (2011), *State of Conservation Report :Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/en/soc/416>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

19. WHC-SOC, (2013), *State of Conservation Report :Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.vilagorokseg.hu/portal/download/TOKAJ_State%20of%20Conservation%20Report%202013.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

20. WHC-Nomination (2002), *Documentation for the nomination of the cultural landscape of Tokaji wine region*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/uploads/nominations/1063.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 26/4/2014

21. WHC-Unesco(2014b) *Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://whc.unesco.org/en/list/1063>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα:22/4/2014

22. Zelenak, I.,(2001) «The Historical Values of in Tokaj-Hegyalja», *World Heritage Expert Meeting on Vineyard Cultural Landscapes , 11-14 July 2001, Tokaj, Hungary,*

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001488/148828mo.pdf>

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 23/4/2014

23. Zsolt ,P., (2010) «Impact of tourism development on the economy of small regions in the region of northern Hungary», *Business Studies*, Volume 7, Number 2, (pp. 109-120)

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.matarka.hu/koz/ISSN_1588-9025/BS_vol_7_no_2_2010_eng/ISSN_1588-9025_vol_7_no2_2010_eng_109-120.pdf

Ημερομηνία επίσκεψης στην ιστοσελίδα: 29/4/2014

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΜΝΗΜΕΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

CULTURAL CRITERIA	CULTURAL LANDSCAPES CATEGORIES (EXTRACT FROM PARA. 39 OF THE OPERATIONAL GUIDELINES)
(i) represent a masterpiece of human creative genius; or	(i) The most easily identifiable is the clearly defined landscape designed and created intentionally by man. This embraces garden and parkland landscapes constructed for aesthetic reasons which are often (but not always) associated with religious or other monumental buildings and ensembles.
(ii) exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design; or	The second category is the organically evolved landscape. This results from an initial social, economic, administrative, and/or religious imperative and has developed its present form by association with and in response to its natural environment. Such landscapes reflect that process of evolution in their form and component features. They fall into two sub-categories:
(iii) bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared; or	– a relict (or fossil) landscape is one in which an evolutionary process came to an end at some time in the past, either abruptly or over a period. Its significant distinguishing features are, however, still visible in material form.
(iv) be an outstanding example of a type of building or architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history; or	– a continuing landscape is one which retains an active social role in contemporary society closely associated with the traditional way of life, and in which the evolutionary process is still in progress. At the same time it exhibits significant material evidence of its evolution over time.
(v) be an outstanding example of a traditional human settlement or land-use which is representative of a culture (or cultures), especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change; or	
(vi) be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance (the Committee considers that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances and in conjunction with other criteria cultural or natural);	The final category is the associative cultural landscape. The inclusion of such landscapes on the World Heritage List is justifiable by virtue of the powerful religious, artistic or cultural associations of the natural element rather than material cultural evidence, which may be insignificant or even absent.

HUNGARY

Old Village of Hollókő and its Surroundings

Brief description

Hollókő is an outstanding example of a deliberately preserved traditional settlement. This village, which developed mainly during the 17th and 18th centuries, is a living example of rural life before the agricultural revolution of the 20th century.

1. Introduction

Year(s) of Inscription 1987

Agency responsible for site management

- Municipality of Hollókő
Hollókő Önkormányzata
3176 – Hollókő
Kossuth L. u. 74.

2. Statement of Significance

Inscription Criteria C (v)

Justification provided by the State Party

III. Le village, monument classé, situé au pied d'une imminence couronnée des ruines d'un château-fort médiéval est l'exemple rare de l'harmonie parfaite de l'environnement naturel et la réalisation architecturale. Les habitants du village témoignent d'une sensibilité pour le paysage exceptionnelle à ce niveau en Hongrie. En même temps ce village est un bon exemple de ce que la protection des monuments attire le tourisme et que les exigences du tourisme ne sont pas en contradiction avec le programme de la sauvegarde des monuments. On a même réussi à satisfaire aux besoins des habitants de Hollókő par l'infrastructure dû au programme de la restauration des biens architecturaux.

On peut donc conclure qu'en dehors de la reconstruction, il est indiqué - même dans un cadre villageois - de développer le centre et de l'équiper de telle sorte qu'il réponde aux exigences de la vie moderne. Pour cela il faut faire appel aussi bien aux constructions anciennes qu'aux constructions modernes harmonieusement associées.

IV. V. L'architecture traditionnelle paysanne est preuve du processus de la créativité humaine,

par la forme externe appropriée aux besoins, fruit d'une longue maturation, dont les variantes nombreuses forment ici un ensemble plus grand dont l'effet esthétique est fort agréable.

Le trait caractéristique des maisons dont l'ancienne agglomération est formée et tout en s'adaptant les unes aux autres (ce qui fait une entité des éléments du Vieux Village), elles gardent leur individualité, des différences, des particularités de formes dans le cadre même de l'uniformité. La liberté de l'expression est donnée.

En Hongrie, la sauvegarde de l'ensemble d'architecture paysanne de Hollókő accompagnée de la sauvegarde de son environnement naturel et de la zone cultivée qui lui appartient, est la première mesure prise dans ce domaine. Cette décision exemplaire démontre fort bien que le paysage et l'agglomération ne font qu'une unité et exigent la sauvegarde de leur connexion harmonieuse, leur sauvegarde et réhabilitation conjointe. L'humain et son environnement, le paysage modifié par l'homme, la culture agricole traditionnelle et les plantes de jadis, c'est ce qui est le patrimoine historique à Hollókő, digne à prendre sa place à côté des autres biens architecturaux et culturels qui doivent être préservés.

As provided in ICOMOS evaluation

In recommending that Hollókő should be included on the World Heritage List on the basis of criterion V of the "Guidelines", ICOMOS wishes to point out clearly the reasons for this decision.

1. Hollókő is not a museum village devoid of any traditional activity but a living community whose conservation not only includes farming activity but also ensures its success.

2. Hollókő provides a certainly exceptional and may be unique example of voluntary conservation of a traditional village with its soil. The plots that were modified by the regrouping of land were returned to their original strip shape within the framework of the 1983 "preserved natural region" project, which is so characteristic of the old system of land occupancy linked with family farming. The vineyards, orchards and vegetable gardens have been recreated, the ecological balance has been restored, even in the forestry environment, taking infinite care to respect historical authenticity.

3. Hollókő not only represents the Palócz sub-group within the Magyar entity, but also bears witness, for the whole of Central Europe, to the traditional forms of rural life which were generally abolished by the agricultural revolution in the 20th century.

Committee Decision

Session (1987): The Committee took note with satisfaction of the statement made by the observer from Hungary who recalled that Hollókő was protected not only by legal provisions but also by the will of all its inhabitants.

- Statement of Significance adequately defines the outstanding universal value of the site
- Additional changes proposed by State Party include changes to the official description of the site to reflect threats to the site

Boundaries and Buffer Zone

- Status of boundaries of the site: adequate
- no buffer zone has been defined
- Change to buffer zone proposed by State Party: the State Party hopes to define a buffer zone

Status of Authenticity/Integrity

- World Heritage site values have not been maintained: the traditional agricultural activity is limited; deep demographic crisis of the village; negative impact of the process of indemnification (the re-demise of the producer's cooperative areas) endanger the basis of agricultural activity; the inhabitants of the Old Village are being moved out; the trading with the folklore traditions decreases authenticity; the pressure of external commercial fields (business initiatives don't conform to the criterion of the authentic village)

3. Protection**Legislative and Administrative Arrangements**

- Decree No. 960488/1989 of the Ministry of Transport, Telecommunications, és Construction and by Resolution no. 5840/1989 of Ministry of Education and Culture define borders of Hollókő Region of Landscape Protection.
- The protection arrangements are considered not sufficiently effective

Actions proposed:

- An Action Plan is needed for the realization of the local protection determined in the Master Plan
- Timeframe: 2006-2007

4. Management**Use of site/property**

- Rural landscape

Management /Administrative Body

- Steering group does not exist at this time. There are plans for the establishment of an interdisciplinary working group with representation from relevant ministries
- There is no site manager at this time
- Levels of public authority who are primarily involved with the management of the site: local
- The current management system is not sufficiently effective

Actions proposed:

- Establishment of a management structure for the World Heritage site.

5. Management Plan

- Management plan: implementation began: January 2005, prepared by staff and consultant and based on the Statement of Significance.
- Issues addressed: authentic delineation and analysis of the changes (unbeneficial effects); drafting of the strategic ends; establishment of a diverse version scenario and analysis of future actions and tendency; establishing management liability and institute coordination; enhancement and revaluation of the value-preservation, and interpreting it in relation to the present tendencies. Available on CD.

6. Financial Resources**Financial situation**

- Budget sources: full budget is incorporated into the budget for the Municipality of Hollókő; some national financing
- Bi-lateral: EU tenders (INTERREG), ORPHEUS
- Insufficient

7. Staffing Levels

- number of staff: 12

Rate of access to adequate professional staff across the following disciplines:

- Good: visitor management
- Average: promotion, interpretation, education
- Bad: conservation, management

8. Sources of Expertise and Training in Conservation and Management Techniques

- Training needs currently not met in the areas of architecture, ethnography, heritage

preservation, tourism, environmental and natural preservation, economics

9. Visitor Management

- Visitor statistics: number not given, counted by admission tickets
- Trend: slowly growing
- Visitor facilities: museums (4), gift shops, restaurants and cafes, accommodation

10. Scientific Studies

- Risk assessment; studies relating to the value of the site; condition surveys; visitor management; Natural Heritage protection
- Studies used for: evolvement of the Public Housing Program; to preserve the historic buildings area by the help of the regularization and local enactment tools; the Hollókő Public Foundation organizes its tourism services by the Development Plan; initiation of the interested organization coordination; initiation of management organization; action for preserving the ethnic values

11. Education, Information and Awareness Building

- Many signs referring to World Heritage site
- World Heritage Convention Emblem used on publications
- Adequate awareness of World Heritage among: visitors, businesses, local authorities
- Need for awareness raising: including local authorities in strategic planning, education and training projects
- Events: Annual festivals
- Web site available: through Hollókő Public Foundation
- Local participation: inclusion of local community in projects; establishment of a local heritage club; inclusion in the Management Plan process and related projects

12. Factors affecting the Property (State of Conservation)

Reactive monitoring reports

- N/A

Conservation interventions

- Conservation: renovation of historic buildings; extension restoration and modernization of the castle ruins

- Present state of conservation: needs more resources

Threats and Risks to site

- Visitors and Tourism
- Specific issues: loss of traditional methods; inadequate tourism management; weakness in value awareness; loss of community identity
- Emergency measures taken: reconciliation of the Old Village as a holiday-village and the living village community through Management Planning (December 2006)

13. Monitoring

- No formal monitoring programme exists at this time
- Future indicators to consider: proprietary, demographic, tourism, agricultural protection, employment

14. Conclusions and Recommended Actions

- Main benefits of WH status: conservation
- Strengths of management: infrastructure development; renovation of specific historic buildings
- Weaknesses of management: lack of human and financial resources; lack of experts

Future actions:

- Maintain the Living Village character (Management Plan); Reconciliation of the Old Village as holiday-village concept and a living community

Advisory Body Evaluation,(2002), Tokaji Wine Region (Hungary) No 1063

Tokaji Wine Region (Hungary)

No 1063

Identification

<i>Nomination</i>	The Tokaji Wine Region Cultural Landscape
<i>Location</i>	Borsod-Abauj-Zemplen County
<i>State Party</i>	Republic of Hungary
<i>Date</i>	27 December 2000

Justification by State Party

The present state of the Tokaji Wine Region reflects a unique land-use civilization that has existed for centuries, with its related cultural traditions. Centuries of experience in viticulture are based on the unique geographical, geological, geomorphological, hydrographic, and climatic conditions of the region.

The way of life and culture that this has produced are still managed in accordance with an ancient legal system at the present time. This exceptional cultural tradition has ensured that immigrants from many nations – Saxons, Swabians, Russians, Poles, Serbs, Romanians, Armenians, and Jews – have been able to live together in this region for centuries.

Criterion iii

The cultural landscape of the Tokaji Wine Region is an outstanding example of a traditional human settlement and land-use which is representative of a culture. The present character of the diverse and very attractive cultural landscape is the result of millennia-old land-use forms based on viticulture.

The region has been inhabited since the Middle Ages and the land-use patterns have remained unchanged. The land-use and the way of life of the multi-national inhabitants have always adapted to the varying natural conditions. The economic basis has always been viticulture and wine production.

From the cultural, historical, topographical, environmental, and ecological points of view the Tokaji Wine Region cultural landscape bears witness to a land-use tradition that has remained unchanged for centuries. This unchanged tradition of viticulture is demonstrated not only by the existing vineyards but also by the dwellings of the nominated area and its buffer zone. These display the special constructional forms and techniques of a civilization and culture in which the life styles of aristocracy and peasantry, wanderers and permanent residents, Hungarians and immigrant peoples have formed a unity which survives to the present day.

Criterion v

Category of property

In terms of the categories of cultural property set out in Article 1 of the 1972 World Heritage Convention, this is a *site*. In terms of paragraph 39 of the *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, this is a *cultural landscape*.

History and Description

History

There is evidence of continuous human settlement in the Tokaj region from as early as the Neolithic period. However, it was the Magyar tribes who entered the area at the end of the 9th century who assigned special significance to the region, since they believed (with some justification) that it was the centre of the empire of Attila the Hun, with whom they closely identified themselves. It became a protected refuge for Hungarians in the centuries that followed in the face of pressure from invading Mongols and others.

It was an important commercial crossroads for Polish merchants travelling to the Balkans and elsewhere. Settlers were welcomed from as early as the 12th century, when Walloon and Italian immigrants were invited in by the Hungarian kings, joining the Germans who had been there since the beginning of the Hungarian kingdom.

In the 16th century the region came under Bohemian Hussite domination for a short period, but was reunited with the Hungarian kingdom by the last great Hungarian king, Hunyadi Matyas (Matthias Corvinus). During the Ottoman occupation of much of Hungary Tokaj remained unoccupied, but it was a dangerous frontier zone, exposed to frequent raids.

Vineyards had been established in Tokaj from at least as early as the 12th century: it is surmised that viticulture was introduced from further east, possibly by the Kabar tribe, who settled in the Carpathian region alongside the Hungarians in the 9th or 10th century. It was, however, during the Ottoman period that the Tokaji Aszu for which the region became world-famous was first produced. Legend has it that fears of Turkish raiders delayed the harvest in Lorantffy Mihaly's domain until the grapes had shrivelled and *Botrytis* infection had set in, creating the "noble rot" (*pourriture noble*). Nonetheless, the pastor Szepsi Laczk Mate made wine from them, presenting the result to the daughter of the overlord.

The wine of Tokaj was a major source of income for the Transylvanian Rakoczi dynasty, which assumed power in the early 17th century. It was a powerful element in the battle for Hungarian independence led by Rakoczi Ferenc II, who presented other European rulers such as Louis XIV of France with the wine and ensured its wider appreciation. When Rakoczi Ferenc II was finally defeated and driven into exile in 1717 his estates were taken over by the Habsburg emperors.

During the period of the Austro-Hungarian Empire Tokaj enjoyed prosperity, thanks to the growing renown of its wine. By 1780 the population of the foothills of the Tokaj wine region was the most dense in the country, and greater than that of France or the more developed German states. People came into Tokaj from surrounding regions – from Slovakia, Ruthenia, and Macedonian Greeks. The last-named were largely wine merchants, and were for the most

part slowly replaced from the late 18th century onwards by Polish Jews, who assumed a decisive role in the Tokaj wine trade.

However, the 19th century saw a slow decline as the markets for Tokaj wine dwindled. This situation deteriorated further when the Tokaj vineyards were virtually wiped out by *Phylloxera* in the closing years of the 19th century. At the end of World War II the fortunes of the Tokaj wine region reached their lowest ebb: the Jewish community had been eliminated during the Holocaust and the Communist regime abolished private ownership by aristocratic and bourgeois families. The driving forces behind the success of the region disappeared at a stroke, and it was not until the political changes in Hungary in 1990 that the slow but steady rehabilitation of Tokaj viticulture and wine production began.

Description

The nominated area lies in the north-eastern corner of Hungary, in the area of Borsod-Abaúj-Zemplén County, the chief town of which is Miskolc.

The eastern part of this area is situated on the Szerencsi hills, which consist of ridges orientated roughly north-south and averaging 250m above MSL. More than 80% of the surface is Sarmatian rhyolite tuff, containing zeolite, kaolin, hydroquartzite, and bentonite. At the foot of the hills, lying to the south-south-east of the Tokaj mountain, there is 150m deposit of gravel, sand, alluvial sediment (warp), and freshwater burden. The upper layers consist of brown soil developed on clay and the lower are characterized by fertile chernozem with patches of lime.

The core of the Tokaj hill, which constitutes the southern peak of the Zemplén mountains, is made up of andesite, rhyolite, and rhyolitic tuff, its slopes covered with loess up to 250m in depth. The average height of the slope ranges exposed to the south-east, north, and west-north-west directions is 514m above MSL. More than 80% of the surface is exposed to soil erosion, which attains 1-3cm annually.

Bodrogkőz is located between the wave band of the Bodrog and Tisza rivers, below the slope ranges; it is a flat area 95-128 above MSL. Its soil is largely chernozem, with some marsh soil.

The higher areas lie in a moderately wet zone and the lower in a moderately hot and dry zone. Sunshine averages 1900-2000 hours annually (summer 750-790 hours, winter 200 hours). During the vegetation season the average temperature is 16.3-16.9°C; the temperature does not fall below freezing between 14 April and 14 October. The average annual rainfall is 600-620mm, 370-390mm of which falls during the growing season. This climate makes it possible to grow cultivated plants that require a warmer climate and this, coupled with the soil quality and aspects of the slopes, make Tokaj perfect for cultivating grapes.

The settlement system and forms of the Tokaji Wine Region are dictated by the morphological and hydrographic features of the area. There are two main axes of settlement, one the river Bodrog and the other the Szerencs stream and the river Hernád at the western edge.

There is a chain of settlements along the right bank of the Bodrog as it meanders at the foot of the Zemplén mountain range. Other settlements are to be found in the valleys of the streams that feed into the Bodrog, which in its turn joins the

Tisza at Tokaj, an ancient crossing point of the main river. The Szerencs opens wide into the Takta and has settlements on both banks.

The very name "Tokaj" is derived from a Armenian word meaning "grape," which came into the Hungarian language as early as the 10th century, thus giving a date for the creation of the settlement. It is also evidence that viticulture was already being practised here at that time.

The built heritage of the region is symbolic of its history and its socio-economic structure. There are to be found medieval Roman Catholic churches (one in each settlement), 18th-19th century Orthodox churches, and Jewish synagogues, princely and aristocratic castles and mansions, and more humble houses, wine stores, and workshops. Evidence of early settlement is the 12th century Romanesque church at Bodrogalszi (in the buffer zone). There are ruined 14th century castles at Tokaj and Tallya in the nominated area and Monok, Sarospatak, and Szerencs in the buffer zone. Noble mansions from the 18th and 19th centuries are to be found at Tarcal and in the buffer zone.

The most characteristic structures in Tokaj are the wine cellars: that of King Kalman in Tarcal is known to have been in existence as early as 1110. There are two basic types of cellar in Tokaj: the vaulted and the excavated. The former was essentially an open space below a residential building, excavated before the house was built and accessed from the porch. The grapes were processed in a room at the rear of the house, immediately above the cellar.

The excavated cellars were not connected directly with the residential buildings. All that is visible on the surface is a stone entrance structure with a latticed wooden or steel gate. Cellars carved into the volcanic tuff did not require reinforcement by vaulting. Some 80-85% of the cellars in Tokaj were made in this way.

Of especial interest are the multi-level labyrinthine cellars with unsystematic floor plans in which wine was stored and matured in casks made from sessile oak (*Quercus petraea*), the dominant oak species in this region. These were created over long periods, often centuries, by linking neighbouring cellars horizontally and vertically. They are to be found in the commercial centres of the foothills of the region, in Erdobénye, Mad, Tallya, and the town of Tokaj.

The most famous example is the cellar network in the Ungvari district of Satoraljaiújhegy, the result of interconnecting no fewer than 27 cellars at different levels. It can receive 13,000 casks of the 20,000 hectolitre Gönc and Szerednye type in its 50,000m² floor space. The excellent microclimate of the cellars (9-11°C, 85-95% relative humidity, supplemented by the velvety grey-black mould *Gladosporium cellare*) is ensured by fifteen deep ventilation shafts and a series of smaller shafts connecting the individual cellars. Records suggest that its origins go back as far as the 13th century. Its importance grew during the 16th century Ottoman invasion, when the value of the Tokaj wines increased when the South Hungarian wine-producing region of Szeremseg underwent a major decline.

There is another important cellar complex of this type in the historic district of Sarospatak, 14m beneath the park of the Rakoczi castle. It is c 2000m in length and includes two chambers for wine tasting, the larger accommodating eighty people, the smaller fourteen. It is known to have been in existence from the time the castle was built in 1534-41 by Péter Perényi; the last major extensions date from 1776-91.

part slowly replaced from the late 18th century onwards by Polish Jews, who assumed a decisive role in the Tokaj wine trade.

However, the 19th century saw a slow decline as the markets for Tokaj wine dwindled. This situation deteriorated further when the Tokaj vineyards were virtually wiped out by *Phylloxera* in the closing years of the 19th century. At the end of World War II the fortunes of the Tokaj wine region reached their lowest ebb: the Jewish community had been eliminated during the Holocaust and the Communist regime abolished private ownership by aristocratic and bourgeois families. The driving forces behind the success of the region disappeared at a stroke, and it was not until the political changes in Hungary in 1990 that the slow but steady rehabilitation of Tokaj viticulture and wine production began.

Description

The nominated area lies in the north-eastern corner of Hungary, in the area of Borsod-Abaúj-Zemplén County, the chief town of which is Miskolc.

The eastern part of this area is situated on the Szerencsi hills, which consist of ridges orientated roughly north-south and averaging 250m above MSL. More than 80% of the surface is Sarmatian rhyolite tuff, containing zeolite, kaolin, hydroquartzite, and bentonite. At the foot of the hills, lying to the south-south-east of the Tokaj mountain, there is 150m deposit of gravel, sand, alluvial sediment (warp), and freshwater burden. The upper layers consist of brown soil developed on clay and the lower are characterized by fertile chernozem with patches of lime.

The core of the Tokaj hill, which constitutes the southern peak of the Zemplén mountains, is made up of andesite, rhyolite, and rhyolitic tuff, its slopes covered with loess up to 250m in depth. The average height of the slope ranges exposed to the south-east, north, and west-north-west directions is 514m above MSL. More than 80% of the surface is exposed to soil erosion, which attains 1-3cm annually.

Bodrogkőz is located between the wave band of the Bodrog and Tisza rivers, below the slope ranges; it is a flat area 95-128 above MSL. Its soil is largely chernozem, with some marsh soil.

The higher areas lie in a moderately wet zone and the lower in a moderately hot and dry zone. Sunshine averages 1900-2000 hours annually (summer 750-790 hours, winter 200 hours). During the vegetation season the average temperature is 16.3-16.9°C; the temperature does not fall below freezing between 14 April and 14 October. The average annual rainfall is 600-620mm, 370-390mm of which falls during the growing season. This climate makes it possible to grow cultivated plants that require a warmer climate and this, coupled with the soil quality and aspects of the slopes, make Tokaj perfect for cultivating grapes.

The settlement system and forms of the Tokaji Wine Region are dictated by the morphological and hydrographic features of the area. There are two main axes of settlement, one the river Bodrog and the other the Szerencs stream and the river Hernád at the western edge.

There is a chain of settlements along the right bank of the Bodrog as it meanders at the foot of the Zemplén mountain range. Other settlements are to be found in the valleys of the streams that feed into the Bodrog, which in its turn joins the

Tisza at Tokaj, an ancient crossing point of the main river. The Szerencs opens wide into the Takta and has settlements on both banks.

The very name "Tokaj" is derived from a Armenian word meaning "grape," which came into the Hungarian language as early as the 10th century, thus giving a date for the creation of the settlement. It is also evidence that viticulture was already being practised here at that time.

The built heritage of the region is symbolic of its history and its socio-economic structure. There are to be found medieval Roman Catholic churches (one in each settlement), 18th-19th century Orthodox churches, and Jewish synagogues, princely and aristocratic castles and mansions, and more humble houses, wine stores, and workshops. Evidence of early settlement is the 12th century Romanesque church at Bodrogalszi (in the buffer zone). There are ruined 14th century castles at Tokaj and Tallya in the nominated area and Monok, Sarospatak, and Szerencs in the buffer zone. Noble mansions from the 18th and 19th centuries are to be found at Tarcal and in the buffer zone.

The most characteristic structures in Tokaj are the wine cellars: that of King Kalman in Tarcal is known to have been in existence as early as 1110. There are two basic types of cellar in Tokaj: the vaulted and the excavated. The former was essentially an open space below a residential building, excavated before the house was built and accessed from the porch. The grapes were processed in a room at the rear of the house, immediately above the cellar.

The excavated cellars were not connected directly with the residential buildings. All that is visible on the surface is a stone entrance structure with a latticed wooden or steel gate. Cellars carved into the volcanic tuff did not require reinforcement by vaulting. Some 80-85% of the cellars in Tokaj were made in this way.

Of especial interest are the multi-level labyrinthine cellars with unsystematic floor plans in which wine was stored and matured in casks made from sessile oak (*Quercus petraea*), the dominant oak species in this region. These were created over long periods, often centuries, by linking neighbouring cellars horizontally and vertically. They are to be found in the commercial centres of the foothills of the region, in Erdobénye, Mad, Tallya, and the town of Tokaj.

The most famous example is the cellar network in the Ungvari district of Satoraljaujhely, the result of interconnecting no fewer than 27 cellars at different levels. It can receive 13,000 casks of the 20,000 hectolitre Gönc and Szerednye type in its 50,000m² floor space. The excellent microclimate of the cellars (9-11°C, 85-95% relative humidity, supplemented by the velvety grey-black mould *Gladosporium cellare*) is ensured by fifteen deep ventilation shafts and a series of smaller shafts connecting the individual cellars. Records suggest that its origins go back as far as the 13th century. Its importance grew during the 16th century Ottoman invasion, when the value of the Tokaj wines increased when the South Hungarian wine-producing region of Szeremseg underwent a major decline.

There is another important cellar complex of this type in the historic district of Sarospatak, 14m beneath the park of the Rakoczi castle. It is c 2000m in length and includes two chambers for wine tasting, the larger accommodating eighty people, the smaller fourteen. It is known to have been in existence from the time the castle was built in 1534-41 by Péter Perényi; the last major extensions date from 1776-91.

Management and Protection

Legal status

The cultural landscape of the Tokaj Wine Region is protected under the provisions of Law No LIII of 1996 on Nature Protection. It defines the concept of a National Park (with provision for buffer zones) and regulates activities that are permissible within their boundaries. It also takes account of the man-made heritage (built heritage) with National Parks. Under the terms of Law No XCIII of 1995 all National Park land formerly owned by cooperatives has been nationalized.

So far as the built environment is concerned, this is also regulated by Law No XXI of 1996 on Regional Planning and Zoning, Law No LIV of 1997 on Historic Monument Protection, Law No CXL of 1997 on the Protection of Cultural Assets and Museum-type Institutions, Public Library Services, and Public Education, and Law No LXXVIII of 1997 on the Formation and Protection of the Built Environment.

Law No CXXI of 1997 on Grape Cultivation and Wine Management regulates the planting, cultivation, and grubbing of grape-vines, production, storage and the release to the market of grape must, wine, and wine distillates. The Tokaji Wine Region is designated, and hence given legal protection, as a "close wine region." This designation is accorded to those areas the products of which are worthy of special protection and for which special rules for the cultivation of grapes and the production, treatment, and distribution of the wine are laid down.

Management

Ownership of the properties that make up the 132.555km² of the nominated area is varied: private individuals, local authorities, the Roman Catholic and Orthodox Churches, and the state (forests, the vineyards of Tokaj Kereskedohaz, and monuments in Mad and Sarospatak).

The total area of the nominated area and the buffer zone is identical with that of the Tokaji Wine Region, as defined in Law No CXXI of 1997. The nominated area covers properties within the administrative areas of the following nine settlements: Tokaj, Bodrogkeresztur, Bodrogkisfalud, Mad, Mezőzombor, Ratka, Szegi, Tarcál, and Tallya, plus the wine cellars in Satoralajhely and Sarospatak. The buffer zone, which covers 748.797km², includes 27 municipalities. It should be noted that 22 of these were covered by the 1737 designation of the Tokaj wine region; the others were either added after the *Phylloxera* crisis or formed by the creation of new local authorities.

There is a management plan that has been recently put into operation for the Tokaj vineyard landscape. This may be judged to be in conformity with the requirements of the *Operational Guidelines*. In effect, it coordinates the implementation of the comprehensive set of laws listed in the previous section. In order to ensure the effective preservation of the historic environment and heritage, they impose strict controls over the management of all the properties, and the plans at different levels of administration.

Wine production is monitored and controlled by the Ministry of Agriculture as part of the Certificate of Origin procedure; nature conservation areas are regulated by the Authority for Nature Conservation, part of the National Ministry of Environmental Protection, through the Bukki National Park Directorate; and historic monuments are the responsibility of

the Historic Monument Protection Directorate of the National Historic Monuments Protection Authority. For historic monuments financial support is available to owners through local authorities, with professional support provided by the Historic Monument Restoration Centre of the National Historic Monuments Protection Authority.

There is a National Land Use Plan which defines the spatial structure within the entire country. There are Regional Structural Plans for individual regions: that for Borsod-Abaúj-Zemplén County has recently been completed and is in the process of being implemented. At the third-tier level local administrations are obliged by Law No CXV of 1999 to update their town plans and implement appropriate by-laws in conformity with the provisions of regional plans: the current round will be completed by the end of 2003.

Funding for projects arising from these measures is available from the central state budget, the central state environmental budget, and foreign sources (eg the European Union). The state-owned historic monuments are funded directly by the state. Local governments are required under the terms of Law No LIV of 1997 on Historic Monument Protection to ensure the protection, maintenance, and appropriate use of designated monuments that they own, and finance is available from central government for approved projects.

Conservation and Authenticity

Conservation history

The political history of the Tokaj region has been somewhat turbulent in recent decades. However, the land-use has remained substantially the same for many centuries. The area has not suffered any damage from intensive cultivation of crops other than that of grapes or from industry. Since the rehabilitation of the Tokaj wine-producing economy since 1990 the status and future of the entire landscape has been assured by the provisions of Law No LIII of 1996 on Nature Protection, the objectives of which are to protect the values of the landscape and its natural systems. Law No CXXI of 1997 on Grape Cultivation and Wine Management has ensured the protection and maintenance of traditional methods of viticulture and wine production.

Minerals extraction has been a traditional activity in this region since prehistoric times. No mining or quarrying sites are included in the nominated area, but this is carried out in parts of the buffer zone. Law No XLVIII of 1993 on Mining regulates extraction and emissions: its implementation is monitored by the Mining and the Environmental Protection Inspectorates. Further control is exercised through the National Park and Water Management Directorates.

Authenticity

More important than authenticity in the case of cultural landscapes such as the Tokaj region is integrity. The area covered by the nomination is of considerable antiquity, and there is evidence that many of the nominated vineyards have been cultivated for more than a millennium. The establishment of the settlements connected with them also dates from that period, and as a result there have been few, if any, fundamental changes to the landscape of the region.

So far as authenticity is concerned, frequent military incursions have resulted over the centuries in the destruction and rebuilding or reconstruction of a substantial proportion of the historic buildings. However, scrupulous respect for

international standards in conservation and restoration, in conformity with the Venice Charter, over the past half-century have ensured that the level of authenticity in the surviving historic buildings fully conforms with the requirements of the *Operational Guidelines*. The historic settlements have also conserved their basic urban layouts.

Evaluation

Action by ICOMOS

An ICOMOS expert mission visited the property in October 2001. There was also a visit to the region during the Expert Meeting on Vineyard Landscapes in July 2001.

Qualities

Wine has been produced in the Tokaji region and vineyards have been worked here on the same locations for more than 1100 years. The resulting landscape, with its towns and villages serving the production of the famous Tokaji Aszu wines, has not changed in its overall appearance throughout that period.

Comparative analysis

Tokaji Aszu is in many ways unique as a sweet wine produced from grapes that are not harvested until they have become shrivelled and attacked by the *Botrytis* mould, resulting in the so-called "noble rot" (*pourriture noble*). It is, however, as a cultural landscape that the region is proposed for inscription on the World Heritage List, not for the quality of its products. Until a worldwide thematic study of vineyard landscapes has been carried out, therefore, it is impossible to evaluate this nomination in World Heritage terms. However, the following observations may be taken into account.

It is asserted in the nomination dossier that Tokaji was "the first closed wine region in the world (1737)." According to F Bianchi de Aguiar, former President of the International Vine and Wine Organization, the earliest designation was that of Chianti (Italy) in 1716; that of Alto Douro (Portugal) took place in 1756, though this was the first case when standards were laid down.

The nomination dossier refers to the fact that Tokaj is the site where the Miocene fossil vine (*Vitis tokajensis*) has been identified; it is also described as the "habitat of the primary vine (*Vitis sylvestris*)." Whilst these statements are not disputed, they have not been put forward as indicating that this region was a birthplace of wine production; indeed, the central Asian connections of the Hungarian and Kabar peoples would appear to argue against this hypothesis.

The use of cellars for maturing wines in barrels is common in central Europe. However, those of Tokaj are exceptional in terms of their size and antiquity.

The multi-ethnic nature of the population of the Tokaji wine region is somewhat unusual so far as major wine-producing regions in Europe is concerned. These are for the most part jealously operated and developed by well established indigenous groups. The role of the Greek and Jewish merchants is perhaps paralleled by the role of English merchants and shippers in the Bordelais (France) and the Alto Douro (Portugal).

It should not be overlooked that two designated Tokaj areas were designated before 1918 in what is now Slovakia. These should be taken into account in any further nominations as forming part of what is a coherent region now divided by more recent national boundaries.

ICOMOS comments and recommendations for future action

On a point of detail, the ICOMOS expert mission suggested that the number of historic wine cellars might be enlarged by the addition of the Wine Museum in Tolesva, which contains bottles dating back to the 17th century, and the two privately owned small cellars in Hercegkut, which are very typical of the region. The latter should only be included if their immediate environments are improved by the removal of unsightly cables and dumps of construction debris.

ICOMOS also wishes to draw the attention of the State Party to a potential problem relating to the main road (No 37) which runs through the nominated area. It is well designed and does not obtrude upon the landscape. However, if there will be pressure to upgrade this road in the coming years, as seen likely, the State Party will have to exercise extreme care so as to avoid on the one hand damaging the scenic values of the nominated area and on the other severely impacting other vineyards in the buffer zone.

With regard to the buffer zone, ICOMOS is concerned to note that the boundary of the nominated area and that of the buffer zone coincide along a short stretch of the Tisza river between near Zalkod and Tokaj. It is suggested that the boundary of the buffer zone should be extended by 1–2km along this stretch, so as to preserve the visual protection of the nominated area.

ICOMOS Recommendation

That this property be inscribed on the World Heritage List on the basis of *criteria iii and v*:

Criterion iii The Tokaji wine region represents a distinct viticultural tradition that has existed for at least a thousand years and which has survived intact up to the present.

Criterion v The entire landscape of the Tokaji wine region, including both vineyards and long-established settlements, vividly illustrates the specialized form of traditional land-use that it represents.

ICOMOS, April 2002